

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

**Een studie naar de werkbare technieken om het welzijn van kinderen van
gescheiden ouders te verhogen**

Door Jana Neven

**Bachelorproef aangeboden tot het bekomen
van het bachelor diploma sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2015-2016**

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

**Een studie naar de werkbare technieken om het welzijn van kinderen van
gescheiden ouders te verhogen**

Door Jana Neven

**Bachelorproef aangeboden tot het bekomen
van het bachelor diploma sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2015-2016**

Woord vooraf

Ter afsluiting van mijn studies professionele bachelor sociaal werk, met afstudeerrichting maatschappelijk werk volgde ik een stage bij de Wiekslag in Alken waaraan deze bachelorproef gekoppeld is. Zowel de stage als de bachelorproef waren een fijne en interessante ervaring waaruit ik heel wat heb geleerd. Het is bagage die ik zal meedragen in de toekomst. Alleen zou ik dit alles niet gerealiseerd kunnen hebben en daarom zou ik graag een aantal personen bedanken.

Allereerst wil ik graag Sandra Swers bedanken voor het mogelijk maken van deze stage en de begeleiding van dit eindwerk. Ook wil ik haar bedanken voor haar enthousiasme en de fijne samenwerking tijdens het onderzoek. Mijn speciale dank gaat ook uit naar mijn hogeschoolpromotor Inge Pasteels voor haar luisterbereidheid, haar bijsturing en haar geduld. Wat ik bijzonder apprecieerde was de vrijheid die me gelaten werd bij de concrete aanpak en planning van het onderzoek. Daarnaast veel dank gericht aan alle collega's in het team Kristal voor hun interesse en de leuke sfeer. Wie ik ook niet mag vergeten zijn mijn ouders voor de steun en het vertrouwen; zij gaven mij de kans om verder te studeren. Ten slotte een laatste woord van dank voor mijn vriend Geert voor zijn bemoedigende woorden en voor het lezen, nog maar eens herlezen en corrigeren van mijn eindwerk op fouten.

Jana Neven, Tongeren, 9 mei 2016

Abstract

Dit eindwerk staat volledig in het teken van kinderen in een (echt)scheidingssituatie binnen de bijzondere jeugdzorg. Ik onderzoek de werkbare technieken om het welzijn van kinderen van gescheiden ouders te verhogen. Dit onderzoek voer ik binnen mijn derdejaarsstage bij de Wiekslag vzw thuisbegeleidingsafdeling Kristal.

Er wordt een enquête afgenomen bij alle contextbegeleiders binnen de Wiekslag, deze enquête vullen zij in voor alle gezinnen waarin zij begeleiding bieden en geeft een beeld van de gezinsvormen waarin de kinderen leven die in begeleiding zijn in de Wiekslag. Verder is er nog een tweede enquête die enkel ingevuld wordt voor de gescheiden gezinnen. In deze enquête wordt de samenhang van de scheiding en de VOS bevestigd en de werkbare technieken die door de hulpverleners zijn ingezet om het welzijn van de kinderen van gescheiden ouders te verhogen.

De voornaamste conclusies zijn dat er binnen de Wiekslag 80% van de gezinnen gescheiden leven. In 53% van de gezinnen achtte de begeleid(st)er dat er een samenhang is tussen de (echt)scheiding en de Verontrustende Opvoedingssituatie (VOS). Bij het werken met het netwerk zien we dat hier de technieken zitten die het meest effectief zijn in het verhogen van het welzijn van het kind. Binnen dit netwerk speelt de school een zeer belangrijke factor.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
Abstract	5
Inhoudsopgave	6
Lijst met afkortingen/tabellen/figuren	7
Inleiding	8
1. Probleemstelling en onderzoeksvragen	10
2. Bespreking stageplaats	13
3. Theoretisch kader	15
Inleiding	15
3.1 Algemeen	16
3.2 Kinderen en scheiding: de cijfers	19
3.3 Ouderschapsplan	21
3.4 Verontrustende Opvoedingssituatie	24
3.5 Beleving kinderen	25
3.6 Verblijfsco-ouderschap en het welbevinden van kinderen	27
4. Praktijkgedeelte	28
4.1 Onderzoeksmethode	28
4.2 Dataverzameling	28
4.3 Resultaten	31
4.3.1 Gezinssamenstelling	31
4.3.2 Samenhang VOS en scheiding	33
4.3.3 Kinderen en scheiding	34
4.3.4 Afspraken na scheiding	35
4.3.5 Technieken om het welzijn bij kinderen te verhogen	36
4.3.6 Bemiddeling	38
4.4 Conclusies en aanbevelingen	39
5. Kritische reflectie	41
Bibliografie	43
Bijlagen	45

Lijst met afkortingen/tabellen/figuren

Afkortingen:

NRT: Niet Rechtstreeks Toegankelijk

POS: Problematische OpvoedingsSituatie

VOS: Verontrustende OpvoedingsSituatie

MOF: Als Misdrijf Omschreven Feit

NVR: Non Violent Resistance

Figuren:

Grafiek 1: Gezinssamenstelling

Grafiek 2: VOS is te wijten aan de scheiding

Grafiek 3: Kinderen en scheiding

Grafiek 4: Afspraken na scheiding

Inleiding

Vanuit mijn derdejaarsstage zocht ik naar potentiële onderwerpen voor mijn eindwerk. Samen met mijn stagementor en het team waarin ik stage heb gelopen, heb ik enkele interessante onderwerpen besproken. Na dit gesprek ging mijn interesse uiteindelijk uit naar kinderen in een (echt)scheiding. Meerbepaald hoe hulpverleners binnen de Wiekslag het welzijn van deze kinderen in een echtscheiding kunnen verhogen door bepaalde technieken in te zetten.

Steeds meer gehuwde koppels maken de keuze om te scheiden. In veel van deze gezinnen zijn er kinderen waardoor er ook meer en meer kinderen in een (echt)scheidingssituatie terecht komen. Voor de kinderen is zo een echtscheiding een zeer ingrijpende gebeurtenis. Niet alleen op organisatorisch vlak maar zeker op sociaal en emotioneel vlak. Omdat bijgevolg dus ook hulpverleners veel te maken krijgen met gezinnen in een (echt)scheiding, vond ik het interessant om eens te gaan onderzoeken hoe groot de begeleiders de invloed van de scheiding op de VOS inschatten. In samenspraak met mijn stagementor leek het ons ook nuttig om te weten te komen welke werkzame technieken begeleiders inzetten t.a.v. de ouders, het netwerk en de kinderen om het welzijn en de veiligheid van de kinderen na en tijdens de scheiding te verhogen.

Mijn eindwerk bestaat uit vier delen. In het eerste deel bespreek ik de probleemstelling en onderzoeksvragen om een duidelijk beeld te krijgen van het doel van het eindwerk. Ook geef ik in dit deel een voorstelling van mijn stageplaats, op macro-, meso- en microniveau.

Het tweede deel omvat het theoretisch kader. Dit deel is onderverdeeld in verschillende grote hoofdstukken. In deze hoofdstukken bespreek ik de kernbegrippen die in mijn eindwerk zullen onderzocht worden. Dit om een goede theoretische basis te vormen voor mijn onderzoek.

Deel drie van mijn eindwerk is de praktijk. In dit deel onderzoek ik enerzijds in welke gezinsvormen de kinderen leven die in begeleiding zijn in de Wiekslag. Anderzijds zal ik onderzoeken wat de samenhang is van de scheiding en de VOS en welke werkzame technieken begeleiders inzetten om het welzijn van de kinderen in een (echt)scheiding te verhogen. De praktijktoepassing doe ik aan de hand van enquêtes die ik afneem bij de contextbegeleiders binnen de Wiekslag. Deze resultaten zal ik analyseren om vervolgens te vergelijken met de theorie om uiteindelijk tot een besluit te komen.

In het vierde gedeelte geef ik mijn kritische reflecties en bedenkingen over mijn stageplaats en de uitwerking van mijn eindwerk weer.

Ik wens u veel leesplezier!

1. Probleemstelling en onderzoeksvragen

Probleemstelling

Steeds meer gehuwde koppels maken in onze maatschappij een echtscheiding mee. In Vlaanderen gaat het om 11 762 echtscheidingen per jaar. (ADSEI, 2015) (Meurs , 2012) legt de oorzaak van deze evolutie bij het gewijzigde maatschappijbeeld. Voorheen gingen mensen er volgens hem van uit dat het huwelijk voor het leven was. In onze huidige samenleving is dat echter veel minder het geval. In plaats daarvan zijn mensen vandaag van oordeel dat een relatie slechts duurt zolang ze duurt. Hij verwijst hierbij naar de term 'aaprelatie': een relatie alleen als het past.

Uit de cijfers van België en het Vlaams Gewest blijkt dat in de grote meerderheid van deze gezinnen kinderen betrokken zijn. Bijna één op de vijf Vlaamse kinderen en jongeren heeft gescheiden ouders. (Lodewijckx , 2005) Bij een echtscheiding kiezen mensen ervoor om hun huwelijk te beëindigen. Voor de kinderen is zo een echtscheiding een zeer ingrijpende gebeurtenis. Niet alleen op organisatorisch vlak maar zeker op sociaal en emotioneel vlak. Bij zo een relatiebreuk gaan de partners uit mekaar maar ze blijven samen ouders van het kind uit het huwelijk. (Mortelmans, et al., 2011) De keuze van de ouders om te scheiden wordt buiten de kinderen om gemaakt. Maar de vraag is: hoe gaan de kinderen met de veranderde situatie om? Dit kan vaak erg verschillen van kind tot kind. (Piedfort, sd) Verandering, die mogelijk gepaard gaat met vele emoties zoals onzekerheid, verdriet of boosheid maar ook met het vooruitzicht van nieuwe mogelijkheden en kansen, dient zich voor hen aan. (Pasteels, et al., Scheiden in meervoud, 2013) In hoeverre worden deze emoties erkend door de context en hoe gaat de hulpverlener hiermee om? Een ouderschapsplan lijkt doeltreffend voor het maken van afspraken met betrekking tot de kinderen om zo de impact voor hen zo min mogelijk te maken. (Bastaits , Pasteels, Van Peer, & Mortelmans, 2011) Uit onderzoek rond de beleving van de kinderen tijdens een echtscheiding blijkt ook dat kinderen tijdens deze periode te maken hebben met een rollercoaster aan emoties. Ten slotte blijkt uit onderzoek dat de verblijfsregeling geen invloed heeft op het welbevinden van kinderen. Het meemaken van zo een echtscheiding en alle conflicten/ruzies die erbij komen kijken, blijken schadelijk voor het welbevinden van kinderen. (Bronselaer , Carrette, & Van Peer, 2007)

In het onderzoek dat hieronder beschreven en geanalyseerd zal worden, gaan deze aspecten aan bod komen en zal er onderzocht worden of de resultaten overeenkomen met wat uit de literatuur al gekend was.

Statistieken over echtscheiding onderschatten het aantal relatiebreuken in onze samenleving aangezien ook heel wat koppels ongehuwd samenleven en deze ongehuwde samenwoonrelaties zelfs minder stabiel zijn (Pasteels, Lodewijckx, & Mortelmans, Gezinstransities bij volwassenen In M. Corijn & C. Van Peer (Eds.), , 2013). Bijkomend zijn ongehuwde samenwoonrelaties een context geworden waarbinnen partners ouders worden (Pasteels, Corijn, & Mortelmans, Ongehuwd samenwonen, 2012). Het beëindigen van een ongehuwde samenwoonrelatie treft dan ook deze kinderen.

De aanpak die leidt tot het verhogen van het welzijn van het kind in een (echt)scheidingssituatie is dus van cruciaal belang. Op microniveau wordt er gekeken naar wat er werkt voor het kind, waar voelt het kind zich goed bij en wat kan hiertoe helpen? We bekijken de interventies/activiteiten in de jeugdhulpverlening rechtstreeks gericht naar de kinderen die leiden tot het verhogen van het welzijn van het kind.

Op mesoniveau kunnen we stellen dat echtscheiding naast een juridische gebeurtenis die zich afspeelt in de rechtbank ook meer en meer ingebed geraakt in de context van professionele hulpverlening vanuit welzijnsperspectief. (Pasteels, et al., Scheiden in meervoud, 2013) De focus lijkt niet alleen te liggen op een hulpverleningsaanbod voor ex-partners, maar ook op kinderen die een echtscheiding meemaken. Er zijn bijvoorbeeld heel wat particuliere echtscheidingsprofessionelen die een aanbod voorzien om kinderen op weg te helpen in echtscheidingssituaties. Niet alleen particuliere maar ook publieke diensten zien kinderen in een echtscheiding meer en meer als een doelgroep in de hulpverlening. (Pasteels, et al., Scheiden in meervoud, 2013)

Ook op macroniveau zijn er baten bij het verhogen van het welzijn van het kind. Hierdoor kan de hulpverlening in sommige gevallen misschien sneller worden afgerond, zijn er minder hulpverleners nodig en kunnen de lange wachtlijsten ingekort worden.

Samengevat kunnen we dus stellen dat een echtscheiding een heel ingrijpende levensgebeurtenis is, niet alleen voor de ex-partners zelf maar ook voor andere betrokkenen en dan in het bijzonder voor de kinderen. Deze mogen zeker niet vergeten worden in de aanpak hiervan.

Mijn onderzoeksvraag is:

“Welke methodieken/gedragingen/handelingen van de sociaal werker in de jeugdhulpverlening hebben bijgedragen tot het verhogen van het welzijn van het kind in een echtscheidingssituatie?”

Dit onderzoek waar het verhogen van het welzijn van het kind centraal staat, heeft meerdere doelstellingen.

Vooreerst krijgen we zicht op het aantal kinderen in begeleiding in de Wiekslag die leven met gescheiden ouders.

Vervolgens schatten we de invloed in van een scheiding op de verontrustende opvoedingssituatie (vos). Dit gaan we doen door:

- Na te gaan wat volgens de begeleiders beschermende en belastende factoren zijn.
- Te bevragen welke werkzame technieken begeleiders inzetten t.a.v. de ouders en de kinderen om het welzijn en de veiligheid van de kinderen na de scheiding te verhogen en welke net niet werken.
- Na te gaan of de hulpverleners een beroep doen op een bemiddelaar en wanneer ze dit wel of niet doen.

Een derde doelstelling van het onderzoek is dat begeleiders geprikkeld/geïnspireerd zijn en vaardiger worden in het begeleiden van kinderen en ouders rond het thema scheiding. Dit via:

- Vraagstelling
- Het geven van nieuwe informatie/kennis
- De teruggave van de resultaten van het onderzoek
- Vorming
- Het aanreiken van nieuwe tools

Er wordt in dit onderzoek bestudeerd welke methodieken/handelingen/gedragingen van de maatschappelijk werk(st)er in de jeugdsector hebben bijgedragen tot het verhogen van het welzijn van het kind. Dit wordt bevroegd bij de hulpverleners binnen de Wiekslag. Door bij deze methodieken en hun handelingswijze stil te staan en erover na te denken, komt alle partijen ten goede. De hulpverlening zal zo nog beter afgestemd worden op het uiteindelijke doel: het verhogen van het welzijn van het kind.

2. Bespreking stageplaats

Mijn derdejaarsstage zal ik lopen bij de Wiekslag vzw. De Wiekslag is een organisatie binnen de Bijzondere Jeugdbijstand, erkend door de Vlaamse Gemeenschap. Hun opdracht is om hulp te bieden aan minderjarigen in een problematische leefsituatie. Dit doen ze in nauwe samenwerking met het netwerk van de kinderen en jongeren o.a.; ouders, broers, zussen, de nabije familieleden en mensen uit betekenisvolle sociale contacten.

Hun voorzieningsaanbod is er zowel op residentieel, semi-ambulant als op ambulant niveau. Ik ga stage lopen bij afdeling Kristal, dit is een thuisbegeleidingsdienst en dus op ambulant niveau.

“Thuisbegeleidingsdienst Kristal is een voorziening van de Wiekslag vzw en is erkend door de afdeling bijzondere jeugdbijstand van de administratie voor gezin en maatschappelijk welzijn bij het ministerie van de Vlaamse gemeenschap.” (vzw, 2016)

Zij bieden begeleiding aan huis van 28 gezinnen met kinderen jonger dan 18 jaar. Kristal is er voor gezinnen met verschillende moeilijkheden waaronder een (echt)scheiding. Het doel van hun begeleiding is erop gericht om het welzijn te bevorderen van alle kinderen in het gezin. Met dit onderzoek wil ik nagaan hoe hulpverleners van afdeling Kristal dit aanpakken en welke aanpak effectief blijkt te zijn en welke niet. Er wordt heel veel nadruk gelegd op het betrekken van de andere gezinsleden in de begeleiding om zo tot een oplossing te komen die de levensomstandigheden voor iedereen beter maken.

Methodisch steunt de hulpverlening op drie grote pijlers:

1. Intensief Pedagogische Thuishulp (IPT)
2. Geweldloos verzet in de opvoeding (NVR)
3. Bemiddeling

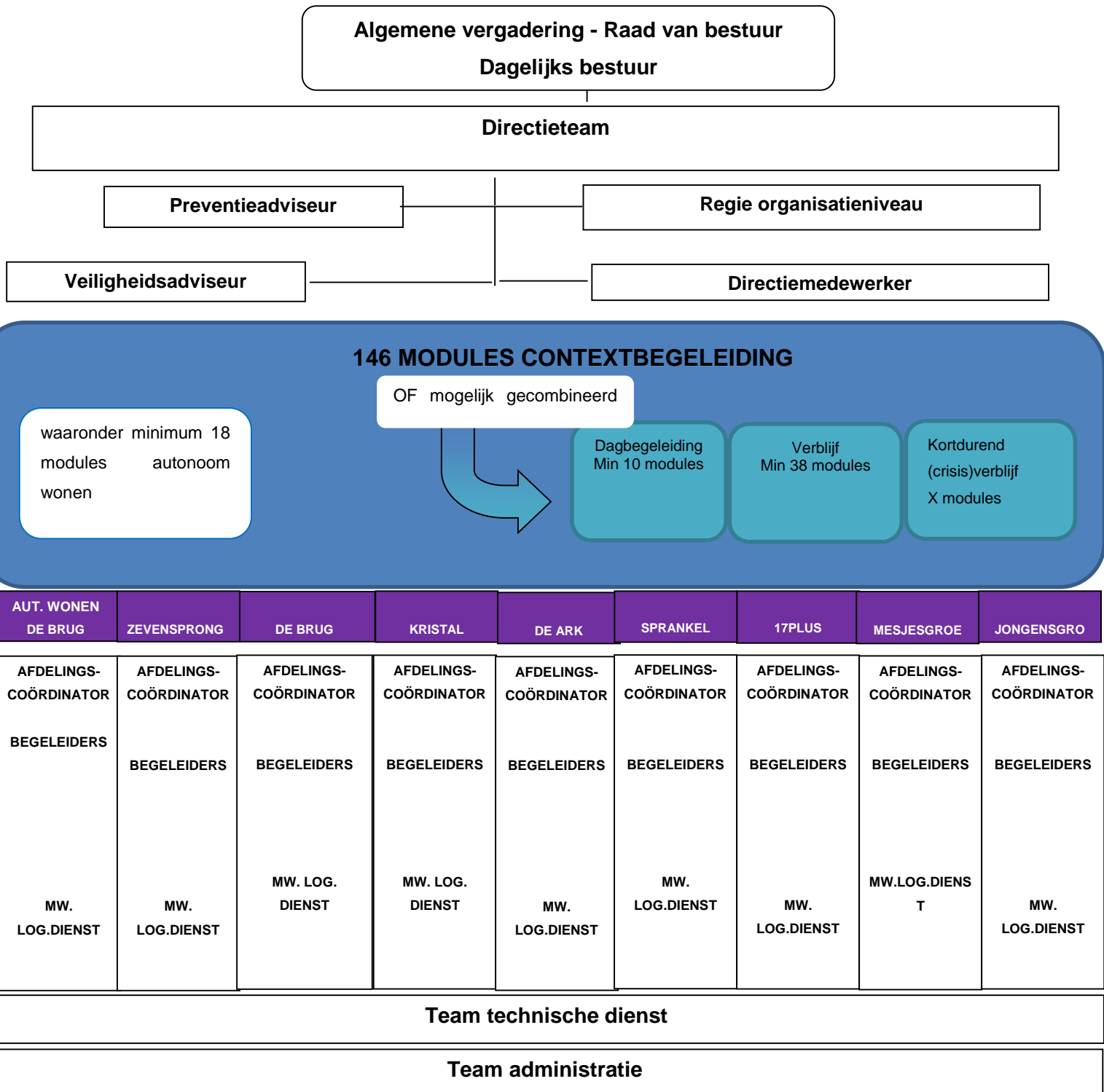
De Wiekslag is erkend voor vier verschillende vormen binnen hun contextbegeleidingen.

1. Contextbegeleiding in functie van positieve heroriëntering	}	Rechtstreeks Toegankelijk
2. Laagintensieve contextbegeleiding		
3. Breedsporige contextbegeleiding		
4. Kortdurende intensieve contextbegeleiding “de vuurtoren”	}	NRT

(vzw d. w.)

Vermits het onderzoek gevoerd gaat worden bij hulpverleners die over verschillende afdelingen van de Wiekslag werken, is het nuttig om een organogram op te stellen om zo een duidelijker beeld te vormen van de werkstructuur binnen de Wiekslag.

Organogram de Wiekslag

3. Theoretisch kader

Inleiding

In het literatuuronderzoek wordt er eerst een algemene schets gevormd van het begrip echtscheiding. Vervolgens wordt er een verduidelijking gegeven in hoeveel van de gescheiden gezinnen kinderen betrokken zijn. Ten derde worden de elementen rond een echtscheiding die relevant zijn voor het onderzoek zoals het verplicht maken van een ouderschapsplan in België naar Nederlands voorbeeld besproken. Vervolgens wordt het begrip Verontrustende Opvoedingssituatie uitgelegd omdat hierin de laatste jaren enkele veranderingen hebben plaatsgevonden. Er wordt tevens dieper ingegaan op de specifieke beleving van de kinderen in een (echt)scheiding. Ten slotte wordt er stilgestaan met wat er uit het onderzoek “scheiding in Vlaanderen” reeds onderzocht is rond het welbevinden van kinderen tijdens een echtscheiding en de link tussen de verblijfsregeling en het welbevinden van kinderen.

De bedoeling is om met dit literatuuronderzoek het begrip echtscheiding te kaderen en dan vooral in functie van het welbevinden van de kinderen om een basis te geven aan het onderzoek.

3.1 Algemeen

Een echtscheiding kan als volgt beschreven worden: “de beëindiging van een relatie tussen twee samenlevende partners. Die relatie kan een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen zijn. De term echtscheiding gebruiken we alleen voor de ontbinding van een huwelijk.” (achtergronden - definitie, sd)

Als **ongehuwd samenwonenden** uit elkaar gaan, spreken we niet van een echtscheiding. Ongehuwd (of feitelijk) samenwonen is niet wettelijk geregeld. Er bestaat dan ook geen regeling voor ongehuwd samenwonenden die uit elkaar gaan. Als dat gebeurt, kunnen zij alles onderling regelen. Er hoeven geen formaliteiten ingevuld te worden om uit elkaar te gaan. Rechtbanken komen slechts in bepaalde gevallen tussen. Bijvoorbeeld als de partners het niet eens raken over de regeling voor de kinderen die ze samen hebben. In dat geval is de jeugdrechtbank bevoegd. (levensmomenten, 2013)

Ook in het geval van **wettelijk samenwonen** spreken we niet van een echtscheiding. Een einde maken aan de wettelijke samenwoning gaat heel eenvoudig door een aangifte te doen op de gemeente. Partners kunnen samen aangifte doen, maar een aangifte door één van beide partners volstaat. Onmiddellijk na deze aangifte op de gemeente komt er een einde aan de wettelijke samenwoning. Vanaf dat moment is de gezinswoning niet meer beschermd. Als die aan één van beide partners toebehoort, kan die eisen dat de ander meteen vertrekt.

Wettelijk samenwonenden kunnen ook feitelijk uit elkaar gaan. Ze leven dan niet meer uit vrije wil samen. Dat feit maakt echter geen einde aan de wettelijke samenwoning. In die situatie blijft de gezinswoning beschermd. De partners moeten ook blijven bijdragen aan de gezinslasten en voor de kinderen blijven zorgen. Een tussenkomst van de vrederechter is mogelijk. Beide wettelijk samenwonenden kunnen een beroep doen op de vrederechter als hun onderlinge verstandhouding verstoord is. In dat geval kan de vrederechter maatregelen nemen. (levensmomenten, 2013)

De term echtscheiding verwijst dus louter naar een wettelijke echtscheiding, dit is de ontbinding van een huwelijk. Er zijn twee soorten vormen van **echtscheiding**. Je hebt de echtscheiding door onderlinge toestemming. Deze echtscheiding is gebaseerd op het onderlinge akkoord van de echtgenoten. Zij zijn verplicht om vooraf een overeenkomst op te stellen waarin de voorwaarden voor een scheiding beschreven staan. Wanneer er minderjarige kinderen in de echtscheiding betrokken zijn, dienen ook punten met betrekking tot hen geregeld te zijn bv. rond verblijfsregeling, gezagsregeling, alimentatie e.d.

Daarnaast heb je de echtscheidingsvorm op grond van onherstelbare ontwrichting. Het huwelijk is onherstelbaar ontwricht “*wanneer de voortzetting van het samenleven tussen de echtgenoten en de hervatting ervan redelijkerwijs onmogelijk is geworden ingevolge die ontwrichting*” (mens en samenleving) Een echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting kan op twee manieren worden bekomen:

1. Door een bewijs van de onherstelbare ontwrichting. Dit bewijs kan geleverd worden met alle wettelijke middelen zoals bv. brieven, e-mails, foto's, deskundigenonderzoek of getuigen.
2. Op basis van een feitelijke scheiding die een bepaalde tijd heeft geduurd. Hieronder bestaan er twee vormen.
  - **Gezamenlijke vordering na een feitelijke scheiding die al langer dan zes maanden duurt:** de echtgenoten vorderen samen de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting nadat ze meer dan zes maanden feitelijk gescheiden zijn. De wet vereist bij deze vorm niet dat de echtgenoten voorafgaandelijk een akkoord bereikt hebben over de gevolgen van de ontbinding van het huwelijk. Wanneer de echtgenoten minder dan zes maanden feitelijk gescheiden de vordering tot echtscheiding gezamenlijk instellen, dan wordt het huwelijk beschouwd als onherstelbaar ontwricht als de echtgenoten na een reflectieperiode een tweede maal verschijnen voor de rechtbank waarbij ze de wil tot echtscheiding herhalen
  - **Eenzijdige vordering na een feitelijke scheiding die al langer dan één jaar duurt:** één van de echtgenoten vordert de echtscheiding eenzijdig na meer dan één jaar feitelijke scheiding. Wanneer de echtgenoten minder dan één jaar feitelijk gescheiden zijn en men eenzijdig de vordering tot echtscheiding wil instellen, dan wordt het huwelijk beschouwd als onherstelbaar ontwricht als de vorderende echtgenoot na een reflectieperiode een tweede maal verschijnt voor de rechtbank waarbij hij of zij de wil tot echtscheiding herhaalt

(onherstelbare ontwrichting voorwaarden , 2016)

De familierechtbank is bevoegd voor echtscheidingen. Een echtscheiding heeft als gevolg dat het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten vereffend en verdeeld zal worden. Ook kan de behoeftige echtgenoot onder bepaalde voorwaarden een onderhoudsuitkering krijgen van de andere echtgenoot. (Overheidsdiensten, 2016)

Een vechtscheiding is een scheiding waarbij de ouders ernstig in conflict liggen met mekaar en waarbij het kind wordt ingezet in de strijd ten aanzien van elkaar. Bij een vechtscheiding mondt een echtscheiding uit in een waar gevecht onder de ouders. Hierbij worden de belangen van het kind volledig achterop gesteld, de ouders nemen hun ouderpositie niet meer in en het kind-perspectief wordt niet meer vertegenwoordigd door de ouders. (Lips, 2014) In tegenstelling tot een echtscheiding, is er bij een vechtscheiding geen sprake meer van goed overleg. Vaak is het tot een goede oplossing komen niet meer het hoofdzakelijk doel maar wil men elkaar tegen werken om elkaar zoveel mogelijk schade te berokkenen. We mogen echter niet vergeten dat er ook bij een vechtscheiding veel afspraken gemaakt moeten worden tussen ouders, zeker als het gaat om afspraken rond de kinderen. (mens en samenleving)

3.2 Kinderen en scheiding: de cijfers

	Aantal kinderen ten laste										
	Totaal aantal echtscheidingen	Geen kind	1 kind	2 kinderen	3 kinderen	4 kinderen	5 kinderen	6 kinderen	7 kinderen of meer	Onbekend	Totaal aantal kinderen ten laste
België											
Totaal aantal echtscheidingen	24 310	4 418	2 318	2 024	698	141	34	7	1	14 669	9 243
Vlaams Gewest											
Totaal aantal echtscheidingen	11 762	1 162	711	661	169	24	4	0	0	9 031	2 656

(Echtscheidingen in 2014 dossier , 2014)

Deze tabel geeft gegevens weer over het aantal echtscheidingen en het aantal kinderen ten laste. De cijfers dateren van 2014. Als we deze tabel analyseren kan je zien dat er in België in totaal 24 310 scheidingen waren in het jaar 2014. Voor het Vlaams gewest telt het totaal aantal scheidingen 11 762.

Voor dit onderzoek is het zeer belangrijk om te weten hoeveel kinderen er betrokken zijn in een echtscheidingssituatie. Om hier een zicht op te krijgen hebben we het totale aantal verminderd met het aantal scheidingen waarin geen kinderen ten laste zijn. Voor België komt dit neer op 19 892 scheidingen van de 24 310. Dat wil zeggen dat er in 81,8% van de gezinnen die in een scheidingssituatie zitten, kinderen betrokken zijn. Voor het Vlaams Gewest is dit cijfer zelfs nog hoger. Daar zijn er in 90,% van de gezinnen in een echtscheiding kinderen betrokken. Dit zijn toch wel onrustwekkende cijfers waar we niet omheen kunnen. De aanpak in een echtscheiding zal dus voor een heel groot deel rond de kinderen draaien.

Aangezien voor 60,3% in België en 76,8% in Vlaanderen van de echtscheidingen geen informatie verstrekt wordt in deze cijfergegevens zoals ter beschikking gesteld door ADSEI en de oorsprong van het ontbreken van deze gegevens niet geduid wordt waardoor de selectiviteit van de gegeven informatie niet beoordeeld kan worden, beroepen we ons eveneens op surveygegevens om een bijkomende schatting te maken. We gebruiken hiervoor cijfergegevens van “Scheiding in Vlaanderen”.

(Pasteels, Nota ter voorbereiding van de “ Hoorzitting ontwerpdecreet houdende wijziging van het tarief op het recht op verdelingen en gelijkstaande overdrachten”, 2012)

In deze nota wordt er een schatting van het gemiddeld aantal kinderen per echtscheiding gemaakt. Dit cijfer wordt geraamd op een gemiddelde van 1,1 kind per scheiding. Als we

dit berekenen voor de cijfers in de tabel van ADSEI dan komen we op 0,96 kind gemiddeld per scheiding. De officiële cijfers onderschatten dus.

3.3 Ouderschapsplan

Als ouders beslissen om niet langer samen te leven, moeten er afspraken gemaakt worden rond de kinderen. Over waar ze wanneer zullen verblijven, wie wat zal beslissen, wie wat zal betalen en hoe ze dit in onderling overleg zullen regelen. In België is het voor ouders niet verplicht om een ouderschapsplan op te stellen. Dit in tegenstelling tot Nederland waar het verplicht is om bij scheiding een ouderschapsplan op te stellen. Als ouders in België toch afspraken rond de kinderen willen maken, kunnen ze dit op verschillende manieren doen: ze kunnen samen een regeling opmaken en hen hierin laten begeleiden door een bemiddelaar of advocaat. Deze regeling kunnen ze al dan niet laten homologeren door de rechtbank. Wanneer ouders hier niet samen uitkomen, kunnen ze de rechter laten beslissen. (Swers)

In België worden er duidelijke afspraken gemaakt rond verblijfsregeling, kosten en het gezag over de kinderen wanneer ouders beslissen om te gaan scheiden. Afspraken rond taakverdeling en/of informatie-uitwisseling ivm. de kinderen worden pas achteraf gemaakt of krijgen zelfs vorm zonder specifieke afspraken. Het onderzoek “scheiding in Vlaanderen” toont aan dat de onderdelen waarvoor er specifieke afspraken moeten worden gemaakt, minder tekortkomingen tonen dan de onderdelen waarvoor er door de wet geen specifieke afspraken moeten worden vastgelegd. Daarom zou het beter zijn dat ouders in het ouderschapsplan ook afspraken rond deze onderdelen vastleggen. In Nederland zijn deze domeinen allemaal apart opgenomen in het ouderschapsplan dat ouders moeten indienen samen met hun verzoek tot echtscheiding. In België zou een ouderschapsplan gescheiden ouders kunnen helpen om vooraf duidelijke afspraken te maken rond de minderjarige kinderen en deze centraal te stellen. Dit met het uiteindelijke doel om het welzijn van de kinderen te vrijwaren en/of te verhogen. (Bastaits , Pasteels, Van Peer, & Mortelmans, 2011)

Een ouderschapsplan is een overeenkomst waarin ouderen die gaan scheiden afspraken vastleggen met betrekking tot hun minderjarige kind(eren). Een ouderschapsplan heeft als vertrekpunt dat ouders ook na hun scheiding nog allebei verantwoordelijk blijven voor de kinderen en dat het kind de kans moet krijgen om met beide ouders hun hechte band te houden of te verkrijgen. Het ouderschapsplan verplicht de ouders ertoe om de band tussen het kind en de andere ouder te bevorderen. (Bastaits , Pasteels, Van Peer, & Mortelmans, 2011)

Men pleit voor een ouderschapsplan bestaande uit vier dimensies:

1. Verblijf -> aanwezige ouder
2. Kostenverdeling -> economische ouder
3. Verdeling van zorg- en opvoedingstaken -> zorgouder
4. Informatie-uitwisseling -> co-parenting

De gezagsregeling: Sinds de wet van 13 april 1995 werd er in onze wetgeving het gezamenlijk ouderlijk gezag als basisbeginsel ingevoerd. Dit houdt in dat ouders samen alle belangrijke beslissingen nemen. In een ouderschapsplan kunnen ouders een gezagsregeling op maat uitwerken. Wat kan de ouder alleen beslissen en welke beslissingen moeten samen worden gemaakt? Hierover op voorhand met elkaar over spreken en tot een overeenkomst komen, kan in de toekomst heel wat conflicten of misverstanden vermijden.

De verblijfsregeling: hoe gaat het leven na de scheiding er praktisch uitzien? Waar verblijven de kinderen en wanneer? Wie brengt en haalt hen? Waar vindt de wissel plaats? Deze vragen krijgen allemaal een antwoord in de verblijfsregeling. Het is belangrijk om goede afspraken hieromtrent te maken, dit geeft minder kans op conflicten en dat is dan weer in het voordeel van de kinderen. Een verblijfsregeling kan heel erg op maat van het gezin worden gemaakt. Als ouders deze willen laten bekrachtigen door een rechter, zal de rechter controleren of de verblijfsregeling niet in strijd is met het belang van het kind en het recht op contact met beide ouders. Een verblijfsregeling is op maat en dus goed als deze tegemoetkomt aan de noden van de kinderen en aangepast is aan de mogelijkheden van de ouders. Er bestaat geen gouden regel.

De kostenregeling: Hier gaat de wetgeving ervan uit dat iedere ouder op basis van zijn financiële mogelijkheden bijdraagt. Factoren die hierin meespelen zijn de verblijfsregeling en de leeftijd van de kinderen.

(Swers)

Zorg- en opvoedingstaken: We zien vaak dat er een ongelijke verdeling is in de zorg- en opvoedingstaken bij een (echt)scheiding tussen de ouders. Moeder neemt meer taken op dan vader dus afspraken hierrond die vooraf zijn vastgelegd kunnen een meer billijke verdeling bewerkstelligen.

Onderlinge communicatie en informatie-uitwisseling: Hoe gaan ouders in een (echt)scheiding communiceren en informatie uitwisselen? Tussen partners in een

(echt)scheiding zijn er vaak conflicten/ruzie. Bij belangrijke beslissingen is er vaak geen overleg althans consensus wel heel belangrijk is voor het welbevinden van een kind.

Hoewel het ouderschapsplan in België nog niet geïstitutionaliseerd is, geven bemiddelaars in het kader van ouderschapsbemiddeling een ouderschapsplan aan de ex-partners aan als nuttig instrument om afspraken te maken rond het gezamenlijk ouderschap na echtscheiding.

In het onderzoek “scheiding in Vlaanderen” werd onderzocht of een geïntegreerd ouderschapsplan naar Nederlands model ook een meerwaarde kan bieden voor scheidende ouders in België. De resultaten geven aan dat er nog ruimte is voor verbetering in de wetgeving rond ouderschap na echtscheiding. Het blijkt dat de wetswijzigingen ook een aantal goede dingen in de hand hebben gewerkt. Zo hebben ze ervoor gezorgd dat ouders nu meer kiezen voor co-ouderschap en dat ze meer informatie uitwisselen over de kinderen. Maar er zijn nog steeds ouders die nooit met elkaar spreken over de kinderen, het naleven van de verblijfsregeling moeten afdwingen, wanbetaling van alimentatie ervaren en een zeer ongelijke verdeling van kosten en zorgtaken kennen. De onderzoekers bevelen een ouderschapsplan aan op basis van enkele motieven:

- Een ouderschapsplan kan een behulpzame tool zijn om vechtscheidingen te voorkomen en de nasleep hiervan te temperen. Dit is belangrijk omdat uit vorig onderzoek bleek dat niet alleen de ouderlijke echtscheiding, maar vooral het ouderlijk conflict tijdens en na de echtscheiding negatieve gevolgen heeft voor het welbevinden van de kinderen.
- Een ouderschapsplan dwingt ouders om hun kinderen centraal te stellen.
- Een ouderschapsplan kan een houvast bieden voor alle betrokkenen, ook voor de kinderen. Dit kan een deel van de angst bij kinderen tijdens een scheiding afnemen. Doordat kinderen betrokken worden bij het ouderschapsplan, hebben ze het gevoel dat er naar hen geluisterd wordt en rekening met hen gehouden wordt.
- Een verplicht ouderschapsplan biedt een meerwaarde als het om veranderingen in de leefsituatie gaat.

(Bastaits , Pasteels, Van Peer, & Mortelmans, 2011)

3.4 Verontrustende Opvoedingssituatie

Sinds het decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 12 maart 2013 spreken we niet meer van een problematische opvoedingssituatie (POS) maar van een verontrustende opvoedingssituatie (VOS). Er zijn twee procedures waarbij de minderjarige aan bod komt. Enerzijds heb je het als misdrijf omschreven feit (MOF) en anderzijds heb je de VOS. Een verontrustende opvoedingssituatie kan ruim gedefinieerd worden maar is eigenlijk een heel subjectief begrip. Wat voor de ene ouder totaal niet kan in de opvoeding, is voor de andere ouder misschien net geen probleem. Daarom is het heel moeilijk om feiten, die kunnen omschreven worden als een VOS en dus ook bijsturing nodig hebben van officiële instanties, bij de wet te omschrijven.

Een VOS kan als volgt omschreven worden: “Een verontrustende situatie is een situatie waarbij de hulpverlener oordeelt dat de ontwikkelings- of ontplooiingskansen (affectieve, morele, intellectuele, sociale) in het gedrang komen of de integriteit (psychische, fysieke of seksuele) van de minderjarige of een of meer van de leden van het gezin waartoe de minderjarige behoort, niet meer kan gevrijwaard worden, waardoor het bieden van jeugdhulpverlening maatschappelijk noodzakelijk kan zijn.”

Als hulpverlener moet je vooral afgaan op je buikgevoel om te bepalen of een situatie verontrustend is of niet. Je kan dit ook bespreken in je team en eventueel ten rade gaan bij andere instanties. Er is ook een signaallijst (www.signaallijst.be) die een overzicht geeft van vormen van verontrusting. Deze kunnen de hulpverlener ook helpen om een situatie juist in te schatten.

Een verontrustende situatie verwijst naar situationele, contextuele, pedagogische en relationele problemen. Deze kunnen zowel ontstaan in de thuissituatie van de minderjarige als in de leefsituatie. Hierbij gaat het dus niet enkel om problemen die gekoppeld zijn aan de thuissituatie van de minderjarige maar deze kunnen ook ontstaan zijn of zich bevinden in een opvoedingscontext buiten het gezin of bij een gebrek daaraan. Dan hebben we het vooral over twee specifieke contexten. De extrafamiliale context, bijvoorbeeld bij pestgedrag op school of de gezinsvervangende context. Een voorbeeld van gezinsvervangende context zijn slechte vrienden, beïnvloeding etc. (Bourgeois, 2014)

3.5 Beleving kinderen

Hoe voelde het kind zich tijdens de echtscheiding? En hoe kijkt men nu terug op de echtscheiding? Dit zijn vragen waarop het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen" een antwoord gaf. Naast het aspect van afspraken maken heb je nog de emotionele beleving. Het emotionele proces heeft vaak een veel grotere invloed op het welbevinden van kinderen dan de praktische uitkomsten. Kinderen moeten zelf geen regelingen of afspraken maken maar moeten deze wel ondergaan, wat voor hen emotioneel zeer moeilijk is.

Om de wijze waarop kinderen de echtscheiding van hun ouders ervaren hebben te onderzoeken, is het onderzoek uitgegaan van verschillende thema's. Hoe worden de kinderen ingelicht, de gevoelens tijdens de echtscheiding, verschillen tussen jongens en meisjes, verschillen in leeftijd en het al dan niet zien aankomen van de scheiding. Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de kinderen de echtscheiding van hun ouders niet heeft zien aankomen. Dat niet alle kinderen de echtscheiding zien aankomen, blijkt ook uit een ander onderzoek van Buysse en Ackaert (2005) "kinderen en scheiding: belevingsonderzoek kinderen en jongeren". Het onderzoek wijst uit dat kinderen de echtscheiding van hun ouders vooral zien aankomen wanneer hun ouders voor de echtscheiding ruzie maakten of indien ze hier vooral al naar verwezen. Ook is het heel belangrijk dat ouders een duidelijke uitleg geven aan de kinderen waarom ze uit elkaar gaan. Een duidelijke uitleg is noodzakelijk zodat kinderen dit een plaats kunnen geven en er later minder negatieve gevolgen van ondervinden. 55,3% van de kinderen heeft een uitleg gekregen over waarom de ouders uit mekaar gaan. Het is belangrijk dat ouders aan hun kinderen duidelijk maken dat de scheiding niet hun fout is. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen het belangrijk vinden dat ouders de verantwoordelijkheid van de scheiding op zich nemen en deze niet bij de kinderen leggen. Uit internationaal onderzoek is dan weer gebleken dat het merendeel van de kinderen de oorzaak van de scheiding bij zichzelf leggen. Uit de data van "Scheiding in Vlaanderen" blijkt dat 72,7% van de ouders duidelijk gemaakt heeft aan de kinderen dat het niet hun schuld was dat ze uit elkaar gingen.

Het onderzoek heeft 3 elementen vergeleken naar geslacht en leeftijd van het kind nl: de scheidingsmelding en het zien aankomen van de scheiding, de gevoelens die gepaard gaan met de scheiding en de perceptie situatie na de scheiding. Naar geslacht gaf dit geen verschil tussen jongens en meisjes maar er is wel een duidelijk verschil naar leeftijd van het kind. Kinderen die jong waren toen hun ouders uit elkaar gingen (kinderen jonger dan 13 jaar) zien deze echtscheiding veel minder vaak aankomen dan kinderen die ouder zijn als hun ouders uit elkaar gaan (kinderen ouder dan 13 jaar). Aan de jongste groep van kinderen (2 t.e.m 5 jaar) wordt er vaak geen uitleg gegeven rond de scheiding en wordt er in

tegenstelling tot de oudere kinderen ook niet verduidelijkt dat het niet hun schuld is dat de ouders uit mekaar gaan.

Bij een echtscheiding komen er zeer veel gevoelens naar boven bij kinderen. Kinderen blijken vooral zeer verdrietig te zijn wanneer ze weten dat hun ouders gaan scheiden. Boosheid is ook een welgekend gevoel dat er bij kinderen naar boven komt, vooral naar vader en minder naar moeder. Dit komt doordat kinderen vaker bozer zijn op de niet-residentiële ouder dan op de residentiële ouder. Kinderen voelen zich vaak niet schuldig over de echtscheiding van de ouders, dit kan te wijten zijn aan het feit dat het merendeel van de ouders deze onschuld ook benadrukken zoals hierboven al beschreven werd. Angst bij de kinderen komt zelden voor. Er komen ook positieve gevoelens bij kinderen naar boven tijdens een echtscheiding. Zo voelen heel wat kinderen ook opluchting bij het feit dat hun ouders uit elkaar gaan. Dit hangt positief samen met de vele conflicten die er voordien tussen de ouders waren. Ook kinderen die de echtscheiding op voorhand al zagen aankomen, voelen zich vaak opgelucht. Deze gevoelens worden ook bekeken per geslacht en leeftijd van het kind. Gevoelens van meisjes zijn sterker dan die van jongens. Er zijn ook verschillen per leeftijd. Oudere kinderen zijn vaker boos op hun ouders dan jongere kinderen. Opgeluchte gevoelens komen vaker voor bij oudere kinderen en verdriet/angst bij jongere kinderen.

Als men na afloop aan kinderen vraagt welke domeinen ze nu beter of slechter ervaren in vergelijking met het jaar voordat hun ouders definitief apart gingen wonen, zijn alle zaken verbeterd behalve de relatie met de grootouders langs vaders kant. Het geruzie tussen ouders is volgens de kinderen ook verbeterd en hun ouders lijken voor hen gelukkiger. Zelf voelen zij zich ook gelukkiger. Hier zijn er ook verschillen in geslacht. Men ziet op bijna alle vlakken meer verbetering bij meisjes dan bij jongens. De leeftijd van het kind tijdens de scheiding en de huidige leeftijd van het kind maken geen verschil uit.

We zien in dit onderzoek dat kinderen een positieve balans van de echtscheiding opmaken. Kinderen kunnen een echtscheiding dus ook positief ervaren ondanks de vele negatieve emoties die ze tijdens het echtscheidingsproces ervaren. We kunnen dus besluiten dat een echtscheiding een grote emotionele impact heeft op kinderen. Hierdoor is het belangrijk dat kinderen tijdens het echtscheidingsproces een actieve rol krijgen en niet als een passief element worden gezien. Kinderen dienen ingelicht en gehoord te worden. Wanneer het voor ouders moeilijk is om dit uit zichzelf te doen, kan de hulp van een bemiddelaar nodig zijn.

(Mortelmans, et al., 2011)

3.6 Verblifscouderfchap en het welbevinden van kinderen

Het is belangrijk om eerst even het verschil te benoemen tussen gezags- en verblifscouderfchap. Gezagscouderfchap wijst op een gedeeld ouderlijk gezag tussen beide ouders. Een gedeelde ouderlijke verantwoordelijkheid, actieve betrokkenheid en beslissingneming door beide ouders met betrekking tot het kind. Verblifscouderfchap verwijst naar het gelijk verdeeld verblijf van het kind bij beide ouders. Meestal gaat het dan om een gelijk verdeeld verblijf, dit is 50% bij moeder en 50% bij vader. In het onderzoek van "Scheiding in meervoud" definieerden de onderzoekers dit ruimer en is de grens op 33% gelegd. Wanneer een kind minder dan 33% van de tijd bij één ouder woont, spreken we van een eenouderverblijf.

Indien scheidende ouders een overeenkomst treffen omtrent de verblifsregeling van het kind, moet de rechter dit akkoord homologeren, tenzij deze overeenkomst strijdig is met de belangen van het kind. Wanneer er geen overeenkomst is tussen beide ouders of wanneer één ouder een verzoek indient, dient de rechter het verblifscouderfchap prioritair te onderzoeken. Wanneer deze regeling mogelijk blijkt (in het belang van het kind) kan de rechter dit opleggen, ook wanneer één van de ouders niet akkoord gaat.

De resultaten van het onderzoek 'Scheiden in meervoud', gebaseerd op de data van het onderzoek "Scheiding in Vlaanderen", tonen aan dat de verblifsregeling geen effect heeft op de levenstevredenheid van kinderen. Het werd geschetst in drie verschillende verblifsregelingen: moederverblijf, co-verblijf en vaderverblijf. Er zijn wel enkele gezinsvariabelen die een effect hebben op de levenstevredenheid, bekeken vanuit het kindperspectief. Zo hebben frequente ouderlijke conflicten een negatieve invloed op de levenstevredenheid. Een goede relatie met moeder en vader geeft een hogere levenstevredenheid en geen goede relatie heeft dan weer een negatief effect op het welbevinden van kinderen. De leeftijd van het kind en de duur verstreken sinds de scheiding hebben geen effect op het welbevinden van kinderen.

In het onderzoek wordt wel aangetoond dat occasionele en frequente conflicten vaker voorkomen bij verblifscouderfchap. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er bij deze vorm van regeling nog vele gezamenlijke afspraken moeten worden gemaakt die mogelijk tot een conflict kunnen leiden. Occasionele conflicten blijken, in tegenstelling tot frequente conflicten, geen invloed te hebben op het welbevinden van kinderen.

(Pasteels, et al., Scheiden in meervoud, 2013)

4. Praktijkgedeelte

4.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek zal gevoerd worden volgens de kwantitatieve methode. De dataverzameling voer ik uit bij de medewerkers binnen de Wiekslag. Via een enquête, zal er enerzijds info gevraagd worden over het aantal kinderen binnen de Wiekslag in een scheidingssituatie en anderzijds over de invloed van de scheiding op de VOS.

De populatie in het onderzoek zijn de medewerkers binnen de Wiekslag. De onderzoekseenheden die samen de populatie vormen zijn de hulpverleners binnen de Wiekslag die aan contextbegeleiding doen. De steekproef die voor dit onderzoek is gebruikt, is een doelgerichte steekproef. De steekproef bestaat uit de hulpverleners die met contextbegeleiding bezig zijn omdat enkel zij werken met de context van het kind en dus zo een goed beeld hebben van de invloed van een scheiding op de VOS. In een leefgroep bijvoorbeeld, werken de hulpverleners rond de jongeren maar niet met de context. Er is ook een combinatie van beide mogelijk waarbij een hulpverlener die in de leefgroep werkt, ook de contextbegeleiding van de jongere doet. Er is een steekproefkader aanwezig, nl. de lijst met medewerkers binnen de Wiekslag.

4.2 Dataverzameling

Om praktische redenen hebben we ervoor gekozen om de vragenlijst digitaal af te nemen via een websurvey www.enquetemaken.be. Dit was tijdbesparend en op het vlak van analyse bleek dit ook makkelijker en sneller te kunnen verlopen. De doelstelling van het onderzoek werd, alvorens de hulpverleners de vragenlijst invulden, door de afdelingscoördinator van Kristal en mezelf toegelicht. Wij waren er ook telkens bij tijdens de afname van de vragenlijst zodat de respondenten vragen konden stellen indien de vraag onduidelijk was.

We hebben ervoor gekozen om de respondenten te bevragen bij hun wekelijks teamoverleg. Dit om een goed overzicht te krijgen van het aantal respondenten per team. De enquête wordt dus groepsgewijs afgenomen. Elke respondent kreeg de link van de bevraging via mail toegestuurd. Wegens een drukke agenda van de hulpverleners werd er gevraagd om de groepsafname te beperken tot 1u. Het spreekt voor zich dat niet alle hulpverleners hun enquêtes op 1u tijd konden afleggen. Met hen werd er een deadline afgesproken waarvoor de enquêtes digitaal moesten ingediend zijn.

Het onderzoek bestaat uit twee enquêtes. De eerste enquête zal hoofdzakelijk cijfergegevens verzamelen om een overzicht te krijgen hoeveel kinderen binnen de Wiekslag in een gescheiden situatie leven. De eerste enquête wordt ingevuld door elke contextbegeleider en dit voor elk gezin afzonderlijk. De tweede enquête wordt enkel ingevuld voor de gezinnen waarvan de ouders gescheiden leven en beiden ooit in beeld zijn geweest. Dit om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de invloed van de scheiding op de kinderen. Ik verwijs hierbij naar de enquête in bijlage. Deze enquête bevraagt de invloed van de echtscheiding op de VOS. Er wordt ook onderzocht welke methodieken die de hulpverlener heeft ingezet effectief bleken te zijn om het welzijn van het kind te verhogen.

Doordat de eerste enquête door elke contextbegeleider en dit voor elk gezin afzonderlijk wordt ingevuld en de tweede enkel voor de gezinnen waarvan de ouders gescheiden leven en beiden ooit in beeld zijn geweest, is het totale aantal enquêtes van de tweede lager dan de eerste. Voor de eerste enquête zijn er 95 stuks ingevuld en voor de tweede enquête zijn dit 57 stuks. Binnen de Wiekslag is er een capaciteit van 146 modules contextbegeleiding. Deze capaciteit kan lichtjes variëren wanneer een contextbegeleider boven of onder zijn/haar capaciteit zit maar dit verschil is miniem. Wanneer we weten dat de afdelingen die we niet bevraagd hebben nl. autonoom wonen “De Brug” en “kamertraining” respectievelijk 18 en 10 contextbegeleidingen omvatten, kunnen we stellen dat er een non respons is van 19,49%.

Om een houvast te hebben om met eventuele problemen op terug te kunnen vallen, hebben we ervoor gekozen om elke vragenlijst een unieke naam te geven. Deze naam bestaat uit de beginletter van de afdeling, gevolgd door de initialen van de hulpverlener die de enquête invult en een volgnummer. Zo is het ook mogelijk om de eerste en tweede enquête aan mekaar te kunnen linken. Dit is tevens ook de beginvraag van elke enquête. Verder is de enquête opgebouwd uit vooral gesloten vragen met gesloten antwoordalternatieven. Doordat de enquête digitaal wordt afgenomen, is ze zo opgebouwd dat de respondenten verplicht zijn de vragen in te vullen alvorens verder te kunnen gaan. Dit om het item non-respons te beperken. Er werden 95 enquêtes ingevuld door 32 respondenten. Er zijn 92 gezinnen maar er zijn ook broers/zussen in verschillende afdelingen, vandaar het getal 95.

De afdeling autonoom wonen “De brug” en “kamertraining” werden niet bevraagd

Afname bevraging Sprankel: Maandag 07/03 -> 5 respondenten

Afname bevraging Jongensgroep: Woensdag 9/3 -> 4 respondenten

Afname bevraging Zevensprong: Maandag 14/3 -> 4 respondenten

Afname bevraging De Brug: Dinsdag 15/3 -> 6 respondenten

Afname bevraging Kristal: Donderdag 17/3 -> 6 respondenten

Afname bevraging De Ark: Dinsdag 12/4 -> 5 respondenten

Afname bevraging Meisjesgroep: Woensdag 13/4 -> 2 respondenten

4.3 Resultaten

4.3.1 Gezinssamenstelling

Om een beeld te krijgen van hoeveel kinderen er betrokken zijn in een begeleiding, werd dit bevestigd in de enquête. Er zijn 285 kinderen betrokken in 92 begeleidingen. Dit zijn gemiddeld 3 kinderen per begeleiding. Hierbij zijn geteld: het kind op wiens naam het dossier staat, broers/zussen van het kind, stiefbroers/stiefzussen van het kind en halfbroers/halfzussen. Deze kinderen kunnen verspreid wonen in de woningen waar de contextbegeleid(st)er begeleiding geeft. Als we in de resultaten spreken over 'het kind' dan bedoelen we het kind op wiens naam het dossier staat.

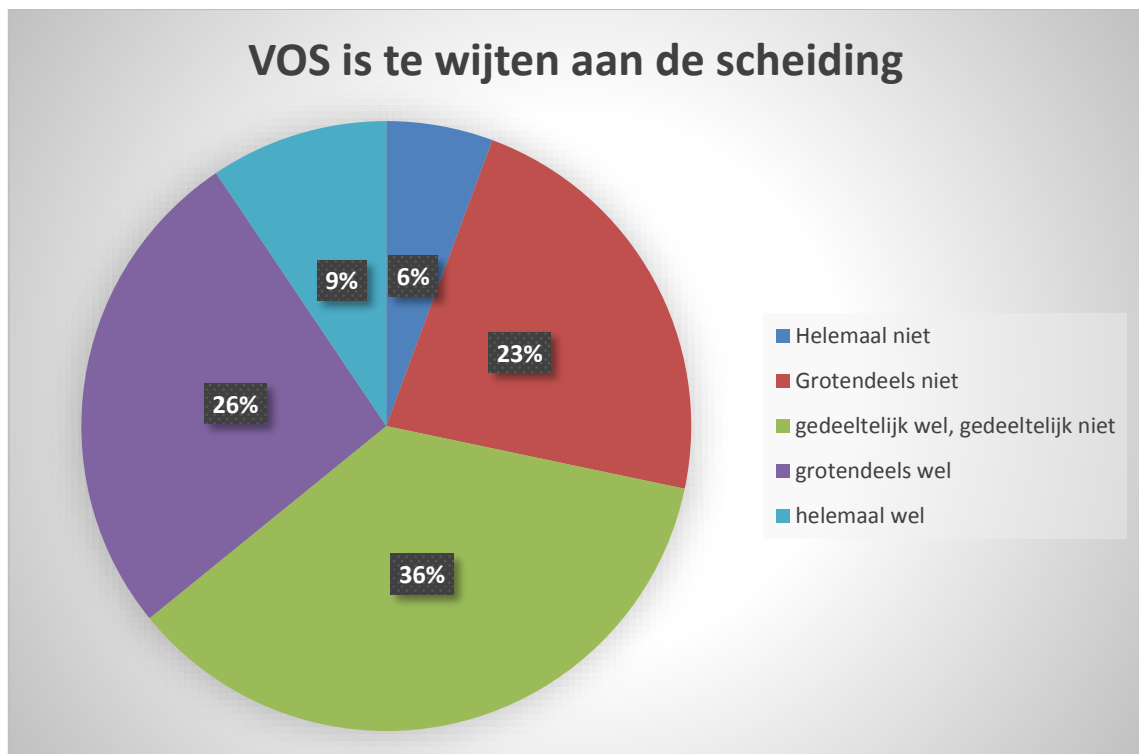
Grafiek 1: Gezinssamenstelling

20% van de kinderen verblijft in één gezin. Dit wil zeggen dat 1 op de 5 gezinnen die begeleid worden door hulpverleners van de Wiekslag een kerngezin is. Voor de andere 80% gaat het dus om gescheiden gezinnen. Binnen deze 80% hebben ongeveer de helft van de kinderen (39%) de ruimte om beide ouders te zien en te verblijven. In deze gezinnen

is er een bezoeksregeling/verblijfsregeling. Bij de overige 41% is er geen verblijfsregeling en verblijft het kind altijd in het gezin van moeder of vader of is er een andere gezinssituatie. In de categorie “andere gezinssituatie” zitten de kinderen die in een pleeggezin verblijven, waarbij één van de ouders overleden is, kinderen die in de leefgroepen verblijven etc. We zien dat wanneer er geen verblijfsregeling is, 28% van de kinderen altijd bij moeder verblijven en slechts 10% verblijft altijd bij vader. Ook in het andere geval, wanneer er wel een bezoeksregeling is, verblijven 18% van de kinderen hoofdzakelijk bij moeder en slechts 6% hoofdzakelijk bij vader.

4.3.2 Samenhang VOS en scheiding

Grafiek 2: VOS is te wijten aan de scheiding

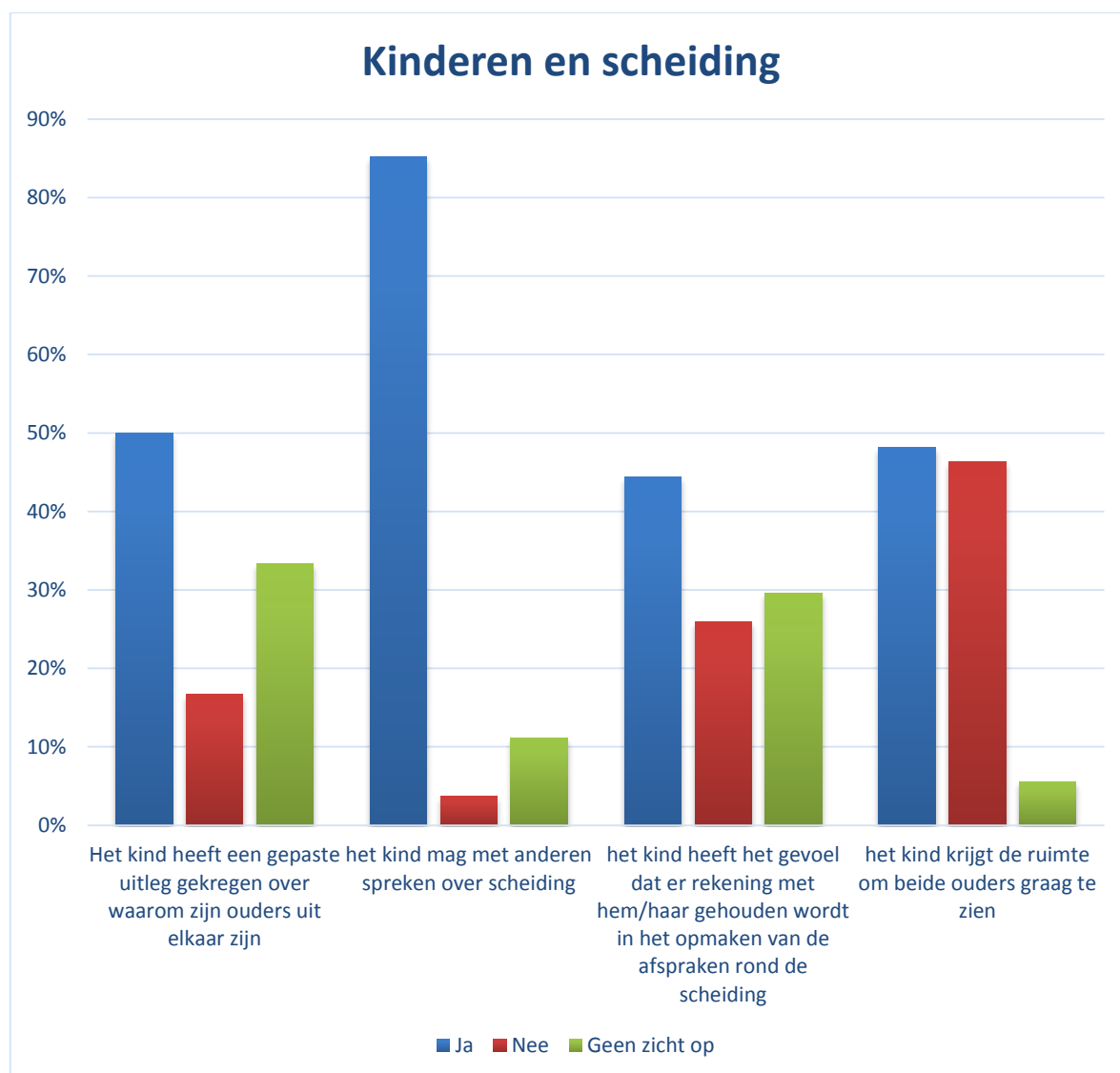
In 29% van de gezinnen waar er begeleiding gegeven wordt is de VOS niet of grotendeels niet te wijten aan de scheiding. Dit in tegenstelling tot de 35% van de gezinnen waarin dit wel of grotendeels wel het geval is. De beschermende factoren die maken dat dit cijfer niet hoger ligt en die het meest voorkomen zijn:

- Duidelijke afspraken rond verblijf/gezag/kosten
- Ondersteunend netwerk
- Beide ouders zijn betrokken
- Weinig veranderingen t.o.v. Voor de scheiding

Er zijn bijgevolg ook een aantal belastende factoren die maken dat de VOS in deze mate te wijten is aan de scheiding:

- Veel conflicten tussen de ouders
- Een beperkt netwerk
- Onduidelijke afspraken rond kosten/opvoedingstaken/gezag
- Geen of weinig communicatie tussen de ouders
- Een negatieve relatie met de nieuwe partner

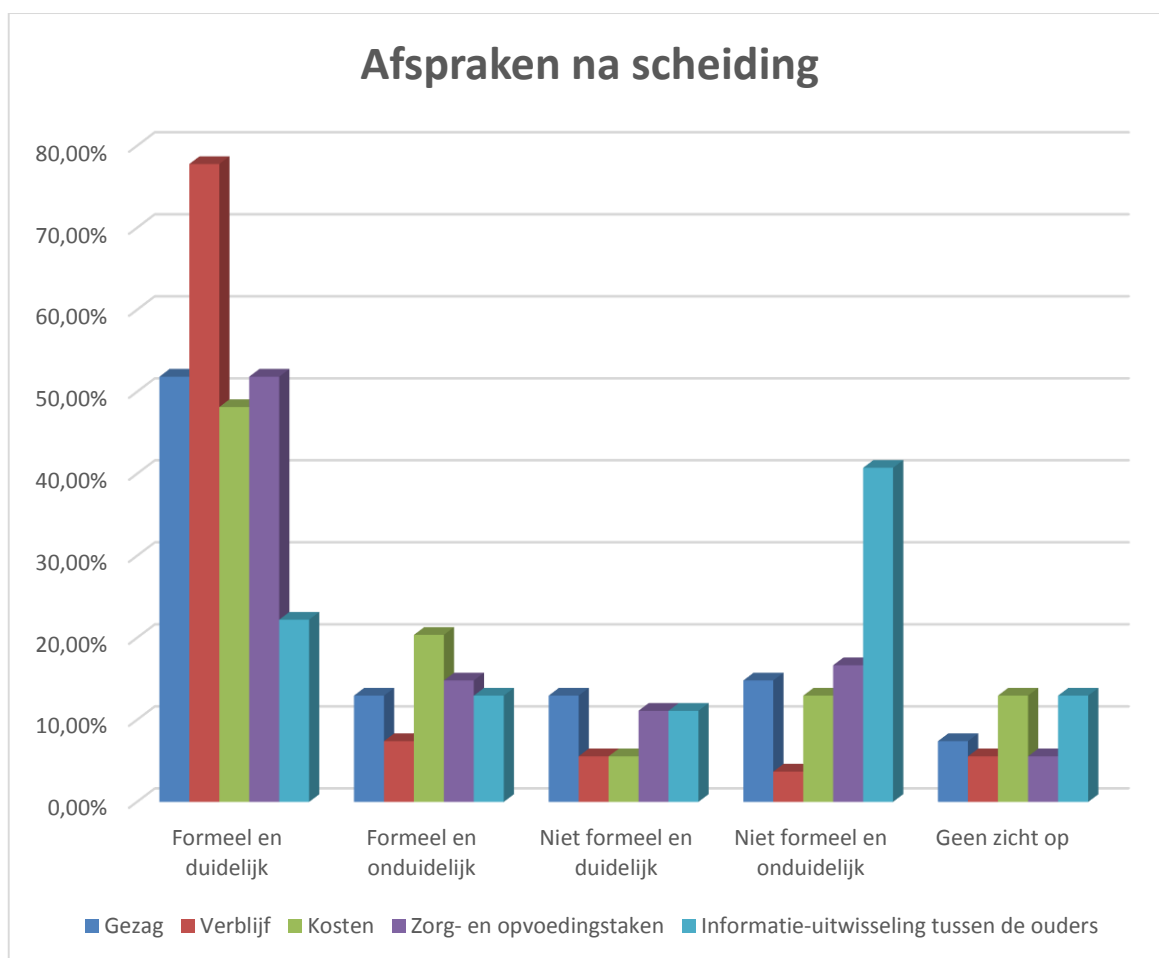
4.3.3 Kinderen en scheiding

Grafiek 3: Kinderen en scheiding

Volgens de inschatting van de begeleid(st)er heeft het kind in de helft van de (echt)scheidingssituaties een gepaste uitleg gekregen over waarom zijn ouders uit elkaar zijn. Het is opvallend dat het kind in 85% van de gevallen met anderen mag spreken over de scheiding. Ongeveer de helft van de kinderen in een (echt)scheiding krijgt de ruimte om beide ouders graag te zien, voor de andere helft is dit niet het geval. Ook voor het feit of het kind het gevoel heeft dat er rekening met hem/haar gehouden wordt in het opmaken van de afspraken rond de scheiding zien we dat dit het geval is voor bijna de helft van de kinderen. We moeten opmerken dat dit slechts een inschatting is van de begeleid(st)er en dat we voor dit onderzoek het kind niet hebben gehoord.

4.3.4 Afspraken na scheiding

Grafiek 4: Afspraken na scheiding

Bij de afspraken die gemaakt kunnen worden na de scheiding betreffende het welzijn van de kinderen kunnen we 5 categorieën onderscheiden nl: gezag, verblijf, kosten, zorg-en opvoedingstaken en informatie-uitwisseling tussen de ouders. Voor de categorieën gezag, kosten en zorg- en opvoedingstaken zijn de afspraken na de scheiding in de helft van de gevallen formeel en duidelijk geregeld. Voor het aspect verblijf is dit zelfs nog meer, hier is dit in 78% van de situaties zo. Enkel voor het aspect informatie-uitwisseling tussen de ouders blijkt dit minder te zijn. Slecht 22% van de gezinnen hebben hier formele en duidelijke afspraken rond gemaakt na de scheiding.

4.3.5 Technieken om het welzijn bij kinderen te verhogen

Om een antwoord op de onderzoeksvraag te krijgen werd er in de enquête werkbare technieken bevraagd die het welzijn van het kind verhogen na de scheiding. Dit aspect werd bevraagd op 4 vlakken nl:

- De technieken die bij beide ouders zijn ingezet
- De technieken die alleen bij moeder zijn ingezet
- De technieken die alleen bij vader zijn ingezet
- De technieken die in het netwerk zijn ingezet
- De technieken die bij de kinderen zijn ingezet

Beide ouders: Er wordt door de hulpverleners heel weinig met beide ouders gewerkt. De verklaring hieromtrent kan zijn dat deze enquête enkel ingevuld werd voor de gezinnen waarvan de ouders gescheiden zijn. Er zijn een aantal technieken die wel effectief blijken te zijn voor het verhogen van het welzijn van het kind. Als hulpverlener boodschapper zijn tussen de ouders om meer wederzijds begrip te creëren en om belangrijke informatie door te geven zijn effectieve technieken. Zij zijn elk bij 37% van de gezinnen ingezet en zijn respectievelijk voor 29% en 31% van de 37% effectief. De verwijzer een oplossing/beslissing vragen rond een te nemen beslissing na de beide ouders en kinderen te horen is ook effectief. Deze techniek is in 22% van de gezinnen ingezet waarvan ze bij 18% van de 22% effectief is. Beide ouders en/of kinderen horen en zelf een oplossing aanbieden rond verblijfsregeling/kostenregeling, worden zelden ingezet.

Bij moeder en vader: De technieken die eruit springen op vlak van effectiviteit zowel bij moeder als bij vader zijn dezelfde.

- Via schaalvraag zicht krijgen op wat werkt en moeder of vader een doel laten formuleren om één stap hoger te geraken
- Moeder of vader coachen in hoe hij/zij iets kan vragen, doorgeven aan zijn/haar ex-partner
- Moeder of vader informatie geven over wat kinderen helpt
- Moeder of vader informatie geven over wat kinderen schaadt
- Moeder of vader via technieken NVR leren uit escalatie te blijven tav de ex-partner
- Moeder of vader begeleiden in het creëren van een positief opvoedingsklimaat door steun, sturing en stimulatie
- Moeder of vader feedback geven op adequaat en inadequaat gedrag

Moeder of vader ondersteunen in het inschakelen van een advocaat, tijdens gesprekken kinderen in beeld brengen via foto of duplo-poppetje en hen begeleiden naar een individuele

therapeut om de scheiding te verwerken zijn technieken die zelden ingezet worden en/of niet effectief blijken te zijn.

Bij het netwerk: Omdat het in deze organisatie om contextbegeleiding gaat, worden er ook zeer veel technieken ingezet bij het netwerk van de kinderen om het welzijn te verhogen. Het netwerk inschakelen als een veilige haven voor de kinderen en om de ouders te ondersteunen blijken zeer effectieve technieken te zijn. Dit netwerk wordt ook ingeschakeld om kinderen te ondersteunen in hoe om te gaan met moeilijke situaties ten gevolge van de scheiding. Wat ook werkt is het netwerk gaan informeren over hoe zij kunnen bijdragen aan het welzijn van de kinderen. De samenwerking met de school is ook zeer belangrijk bij dit aspect. De hulpverleners gaan samenwerken met de school in hoe zij beide ouders kunnen betrekken, hoe beide ouders te informeren en hoe zij de kinderen kunnen ondersteunen. Deze technieken blijken heel effectief in het verhogen van het welzijn van het kind. Het netwerk inschakelen om te bemiddelen tussen de ouders of tussen ouder en kind worden zelden gebruikt.

Bij de kinderen: Via schaalvraag zicht krijgen op wat voor kinderen werkt en hen zelf een doel laten stellen om 1 stap hoger te raken, wordt in 56% van de gezinnen bij kinderen ingezet en blijkt in 38,5% zeer effectief te zijn. Een schaalvraag om zicht te krijgen op wat voor kinderen helpt en hen aan de moeder of vader laten verzoeken wat zij kunnen doen om 1 stap hoger te geraken wordt ook frequent gebruikt door de hulpverleners om het welzijn van kinderen te verhogen. De techniek die het meest effectief blijkt te zijn bij kinderen zijn de individuele gesprekken met de hulpverlener over wat ze voelen en denken en de begeleiding in wat ze hiermee kunnen doen. Technieken als boekjes gebruiken om hun gevoelens te benoemen en individuele therapie opstarten worden zelden ingezet.

4.3.6 Bemiddeling

In 24,56% van de gezinnen in een scheidingssituatie werd er een bemiddelaar van de organisatie of daarbuiten ingezet. De belangrijkste factoren die meespeelden om een bemiddelaar in te schakelen zijn:

- Weinig, een slechte of helemaal geen communicatie tussen de ouders
- Geen duidelijke afspraken rond gezag, verblijf, kosten en informatie-uitwisseling

De doelstellingen van een bemiddeling die is opgestart zijn:

- Komen tot een duidelijke verblijfsregeling, kostenregeling, regeling rond opvoedingstaken en een betere communicatie
- Communicatie tussen de ouders stimuleren/op gang brengen
- Een ouderschapsplan opmaken

Bij de bemiddelingen die zijn opgestart, blijkt er nadien toch wel wat bereikt te zijn. de voornaamste dingen die er bereikt zijn bij een bemiddeling zijn:

- Een duidelijk ouderschapsplan
- Betere communicatie tussen beide ex-partners
- Ouders kunnen geweldloos met elkaar communiceren over en in het belang van de kinderen

Voor een bemiddeling op te starten moeten beide ouders akkoord gaan en hiermee instemmen. Dit kan dus een reden zijn waarom er in zo weinig gezinnen een bemiddelaar werd ingeschakeld. Wanneer een hulpverlener geen bemiddelaar heeft ingeschakeld, heeft hij/zij er in 84% van de gevallen ook niet aan gedacht. Bij de gezinnen waar er geen bemiddeling is opgestart zijn de voornaamste redenen dat er reeds een ouderschapsplan was opgesteld of dat de ouders niet willen meewerken aan een bemiddeling.

4.4 Conclusies en aanbevelingen

In 80% van de gezinnen die in begeleiding zijn in de Wiekslag gaat het om gescheiden gezinnen, dit is een heel hoog cijfer. Per begeleiding zijn er gemiddeld drie kinderen betrokken. Het aantal kinderen in een echtscheidingssituatie is dus zeer hoog. De helft van de kinderen (39%) heeft de ruimte om beide ouders te zien.

Op de vraag of er een samenhang is tussen de scheiding en de VOS, schatten de hulpverleners in dat dit voor 53% van de gezinnen wel het geval is waarvan voor 9% de VOS helemaal te wijten is aan de scheiding. Naargelang de belastende en/of beschermende factoren kan deze samenhang groter of kleiner zijn.

De begeleid(st)er schat in dat er toch meer en meer rekening gehouden wordt met het kind in een (echt)scheiding. Zo mag het merendeel van de kinderen met anderen spreken over de scheiding. De begeleid(st)er denkt ook dat ongeveer de helft van de kinderen het gevoel hebben dat er rekening met hem/haar gehouden wordt in het maken van afspraken rond scheiding en dat het kind de ruimte krijgt om beide ouders graag te zien. De helft van de kinderen heeft een uitleg gekregen over waarom de ouders uit elkaar gaan, dit resultaat komt ongeveer overeen met de 55,3% wat vanuit de literatuur geweten is. Dit is slechts een inschatting van de begeleid(st)er en we mogen er dus helaas niet vanuit gaan dat dit ook effectief is vanuit de perceptie van het kind.

Op de vraag wat de werkbare technieken zijn om het welzijn van kinderen van gescheiden ouders te verhogen, kunnen we als antwoord geven dat deze technieken zich hoofdzakelijk bevinden binnen het netwerk van het kind/de jongere. We hebben dit onderzocht op verschillende vlakken nl. technieken die worden ingezet bij moeder en/of vader, bij het kind zelf en bij het netwerk. Het feit dat de meest werkbare technieken zich bevinden bij het netwerk, bewijst dat het netwerk hierin een zeer belangrijke factor is. De hulpverleners binnen de Wiekslag doen aan contextbegeleiding en werken dus niet alleen met het kind/de jongere, maar ook met het netwerk errond.

Uit de resultaten kunnen we afleiden dat de school een heel belangrijke factor is binnen het netwerk. De samenwerking die de hulpverleners hebben met de school van het kind blijkt zeer effectief te zijn. Deze samenwerking bestaat er hoofdzakelijk in hoe de school het kind het best kan ondersteunen en de beide ouders kan betrekken/informereren. Een verklaring waarom deze technieken zo goed blijken te werken kan zijn omdat de school een neutrale, gemeenschappelijke plaats is voor beide ouders. Deze omgeving kan voor kinderen een uitlaatklep zijn en een plaats waar er mensen zijn die ze kunnen vertrouwen.

Nog een opvallend resultaat is dat zowel bij vader als bij moeder dezelfde technieken werkbaar en effectief zijn.

In het merendeel van de gezinnen in een (echt)scheiding is er geen bemiddeling opgestart. Nochtans blijken de bemiddelingen die wel zijn opgestart effectief te zijn en is er nadien veel bereikt. De voornaamste dingen die er bereikt zijn bij een bemiddeling zijn: een duidelijk ouderschapsplan, betere communicatie tussen beide ex-partners, ouders kunnen geweldloos met elkaar communiceren over en in het belang van de kinderen,.. Dit is een aspect waar er nog aan gewerkt kan worden binnen de Wiekslag. De hulpverleners kunnen in hun gescheiden gezinnen een bemiddeling aankaarten en hier meer uitleg rond geven. Ze kunnen ook de voordelen en dingen die er na een bemiddeling bereikt zijn vermelden.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat er echt gekeken werd naar wat de hulpverleners konden bijdragen voor de kinderen in een (echt)scheiding. Binnen de Wiekslag werken ze rond de veiligheid en het welzijn voor de kinderen. We hebben gezien dat dit welzijn ook verhoogd kan worden door interventies met de context van het kind. Uit het onderzoek blijkt dat er al veel rond de kinderen gebeurt en gedaan wordt maar misschien kunnen er nog meer interventies met de kinderen rechtstreeks gebeuren.

Zoals ik in de probleemstelling al omschreef zijn er meer en meer publieke en particuliere diensten die kinderen in een echtscheiding als een doelgroep in de hulpverlening zien. Dit onderzoek kan voor deze diensten relevant zijn om eventueel nieuwe methodieken te leren kennen en om een zicht te hebben op wat werkt en wat niet.

5. Kritische reflectie

Bachelorproef, de laatste loodjes naar het behalen van een diploma. Het geeft de opportuniteit om je eigen onderzoek te voeren. Ik heb mijn onderzoek gevoerd binnen mijn stage die ik liep bij de Wiekslag vzw, meer specifiek bij de thuisbegeleidingsdienst Kristal. Al vrij snel was ik zeker van mijn onderwerp, namelijk echtscheidingen en de technieken die hierin gehanteerd worden met betrekking tot de kinderen.

Eerst en vooral is het natuurlijk noodzakelijk om informatie te verzamelen betreffende het onderwerp. Rond het thema echtscheidingen zijn er al talrijke onderzoeken gevoerd dus hier is er veel info rond te vinden. Te beginnen bij mijn eindwerkpromotor die zelf al 2 boeken heeft geschreven rond onderzoek naar echtscheidingen. Ik ben begonnen met deze twee boeken en heb hier interessante thema's uitgehaald om verder uit te diepen. Ik heb heel veel gehad aan die boeken omdat deze zelf de uitkomst waren van een gevoerd onderzoek. De kernbegrippen uit de probleemstelling waren aan de hand van de literatuur te definiëren en te onderzoeken. Ik heb het gevoel dat ik genoeg literatuuronderzoek heb gedaan om het onderzoek te kunnen voeren. Natuurlijk kan je heel diep gaan binnen dit onderwerp en als ik meer tijd had zou ik hier nog veel meer over kunnen lezen en analyseren.

Ik heb voor een digitale vragenlijst als dataverzamelmethode gekozen omdat ik vond dat deze het best aanleunde bij mijn onderzoeksvraag. Ik heb hier goed over nagedacht en dit ook besproken met mijn bachelorpromotor en begeleidster. Een diepte-interview was ook een optie geweest maar ik denk dat ik dan een veel kleinere doelgroep ging bereiken omdat dit toch ook wel wat tijd vraagt van de respondent. Ter verdieping van het onderzoek had ik dit misschien nog als toevoeging kunnen doen maar de tijdspanne liet dit helaas niet toe. Ik heb mijn onderzoeksdoelgroep goed kunnen bereiken omdat het ging om de contextbegeleiders binnen de Wiekslag. Ik heb de doelgroep benaderd in groep, nl. tijdens hun teamoverleg en zo heb ik wel de indruk dat ik de beoogde respons heb kunnen bereiken.

Ik kreeg heel veel feedback van de respondenten over de vragenlijst. In het begin vonden ze het allemaal nogal onduidelijk en moeilijk en ik merkte ook dat iedereen veel sturing nodig had tijdens het invullen van de enquête. Ik had de vragen korter kunnen formuleren zodat het voor de respondenten makkelijker was om deze te begrijpen. Ook had ik op voorhand de keuze gemaakt om meerkeuze vragen te maken met vaak zeer veel keuzemogelijkheden. Zo zag mijn enquête er redelijk "zwaar" uit maar dit met de reden om

non-respons of korte antwoorden tegen te gaan. Na het invullen van de enquêtes heb ik echter alleen maar positieve feedback gekregen, de respondenten vertelden mij dat ze heel goed moesten nadenken over elke vraag maar dat ze hier ook echt iets aan hebben gehad. Ze beaamden ook mijn gevoel van de meerkeuzevragen. Ze vertelden me dat als ik had gekozen voor open vragen, ze de enquête veel vlugger en minder nauwkeurig hadden ingevuld. Deze keuze zou ik dus meteen opnieuw maken.

De onderzoeksresultaten liggen ergens wel in de lijn van de verwachtingen maar er zitten ook een aantal verrassingen tussen. Ik denk dat de hulpverleners heel veel kunnen hebben aan de terugkoppeling van het onderzoek. Ik denk dat ik voor de totstandkoming van de uitkomsten op de juiste manier heb gebruikgemaakt van de theorie en onderzoeksmethoden.

Ik vond dit eindwerk tot stand brengen een heel leuke en vooral leerrijke ervaring. Ik heb veel nieuwe mensen ontmoet en heb mijn kennis over (echt)scheidingen en meer specifiek de kinderen hierin kunnen uitbreiden.

Bibliografie

- achtergronden - definitie.* (sd). Opgehaald van Nederlands Jeugd Instituut:
<http://www.nji.nl/Achtergronden-Definitie>
- ADSEI. (2015).
- Bastaits , K., Pasteels, I., Van Peer, C., & Mortelmans, D. (2011). Een verplicht ouderschapsplan na echtscheiding? *Relaties en nieuwe gezinnen* , pp. 1-34.
- Bourgeois, A. (2014, januari 27). De Verontrustende Opvoedingssituatie. *praktisch overzicht aanpak en behandeling vanuit de magistratuur*. Gent, Oost-Vlaanderen, België. Opgehaald van <http://www.socialeplattegrondovl.be/201505annbourgeois3.pdf>
- Bronselaer , J., Carrette, V., & Van Peer, C. (2007). *kind in een scheidingssituatie, tweemaal kind van de rekening?* Larcier.
- Echtscheidingen in 2014 dossier* . (2014). Opgehaald van Statistics Belgium : http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/downloads/bevolking_-_echtscheidingen_in_2014_dossier.jsp
- in de kijker* . (2015, juni 12). Opgeroepen op januari 9, 2016, van kinderrechtencommissariaat: <http://www.kinderrechtencommissariaat.be/actueel/studiedag-gezinstransities-vanuit-het-perspectief-van-kinderen>
- levensmomenten.* (2013). Opgehaald van Wikifin: <http://www.wikifin.be/nl/levensmomenten/uit-elkaar-gaan/woont-u-ongehuwd-wettelijk-samen-bent-u-getrouwd>
- Lips, M. (2014, april 2). *column*. Opgehaald van stichting ouders uit elkaar : <http://www.oudersuitelkaar.com/scheiding-echt-vechtscheiding/>
- Lodewijckx , E. (2005). *kinderen en scheiding bij hun ouders in het vlaamse gewest*. CBGS. Opgehaald van [file:///C:/Users/11302717/Downloads/CBGS_werkdocument_2005_7%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/11302717/Downloads/CBGS_werkdocument_2005_7%20(2).pdf)
- mens en samenleving* . (sd). Opgehaald van het verschil tussen : <http://www.hetverschiltussen.nl/verschil-echtscheiding-vechtscheiding/>
- Meurs , P. (2012). *ontwikkelingspsychologie*. Brussel, België: Hogeschool universiteit Brussel.
- Mortelmans, D., Pasteels, I., Bracke, P., Matthijs, K., Van Bavel, J., & Van Peer, C. (2011). *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- onherstelbare ontwrichting voorwaarden* . (2016). Opgehaald van Federale Overheidsdienst Justitie:

- http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/personen_en_gezinnen/echtscheiding/onherstelbare_ontwrichting/voorwaarden
- Overheidsdiensten, B. F. (2016). *echtscheiding*. Opgehaald van Belgium.be: <http://www.belgium.be/nl/familie/koppel/scheiding/echtscheiding>
- Pasteels, I. (2012, mei 8). Nota ter voorbereiding van de “ Hoorzitting ontwerpdecreet houdende wijziging van het tarief op het recht op verdelingen en gelijkstaande overdrachten”.
- Pasteels, I., Corijn, M., & Mortelmans, D. (2012). Ongehuwd samenwonen . *voorhuwelijks samenwonen: een vergelijking tussen intacte en niet-intacte huwelijken in Vlaanderen*.
- Pasteels, I., Lodewijckx, E., & Mortelmans, D. (2013). Gezinstransities bij volwassenen In M. Corijn & C. Van Peer (Eds.), . *Gezinstransities in Vlaanderen*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Pasteels, I., Mortelmans, D., Bracke, P., Matthijs, K., Van Bavel, J., & Van Peer, C. (2013). *Scheiden in meervoud*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Piedfort, M. (sd). *raadpleeg archief*. Opgehaald van hulporganisaties: <http://hulporganisaties.be/artikels/2711/gezinnen/Kinderen-In-EchtscheidingsSituaties---KIES.htm>
- Swers, S. (sd). Ouderschap na scheiding, specialisatie familiale bemiddeling . Alken, Limburg, België.
- vzw, D. w. (2016). *Kristal thuisbegeleiding*. Opgehaald van De wiekslag vzw: <http://www.dewiekslag.be/index/be-nl/8406/navigationcats/1703/>
- vzw, d. w. (sd). Thuisbegeleiding en dagcentrumbegeleiding de wiekslag vzw. Alken, Limburg, België: de wiekslag vzw.

Bijlagen

Enquête 1

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

* Vul de eerste letter van je afdeling + je initialen + een nummer 1 tot max 7, (naargelang het aantal vragenlijsten dat je invult = aantal dossiers).
bv: K+SS+ 1 = KSS1 (Kristal, Sandra Swers, dossier 1)

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:09 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

In welke module wordt het kind/jongere begeleid?

- Verblijf + contextbegeleiding
- Dagbegeleiding + contextbegeleiding
- CB breedsporig
- CB Laagintensief
- CB positieve heroriëntering
- CB Vuurtoren

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:10 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=271341&lang=&p=3&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

* Hoeveel kinderen verblijven er volledig of gedeeltelijk in het huis/huizen waar jij begeleiding doet?

< Vorige Volgende

Eurocol Reparatie Mortels

Voor elke vloer de juiste oplossing. Eurocol al jaren een begrip

Windows taskbar: 12:10 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=271341&lang=&p=4&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

* Wat is de gezinssituatie van het kind?

- Het kind verblijft in één gezin, d.w.z. het kind leeft samen met zijn/haar beide ouders
- Ouders leven gescheiden en het kind verblijft altijd in het gezin van de moeder, er is geen verblijfsregeling met de vader.
- Ouders leven gescheiden en het kind verblijft altijd in het gezin van de vader, er is geen verblijfsregeling met de moeder.
- Ouders leven gescheiden en het kind verblijft hoofdzakelijk in het gezin van de moeder en er is een bezoeksregeling bij de vader.
- Ouders leven gescheiden en het kind verblijft hoofdzakelijk in het gezin van de vader en er is een bezoeksregeling bij de moeder.
- Ouders leven gescheiden en het kind verblijft ongeveer de helft bij de moeder, en de helft van de tijd bij de vader.

Andere gezinssituatie nl:

Windows taskbar: 12:11 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

Indien het kind in één gezin verblijft: wie woont er nog in het gezin van **beide ouders**?

- Eén of meer broers en zussen
- Eén of meer halfbroers of -zussen moederszijde
- Eén of meer halfbroers of -zussen vaderszijde

Iemand anders nl:

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:11 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

Indien ouders gescheiden leven en het kind (deels) bij **moeder** verblijft: Wie woont er nog in het gezin van de moeder?

- Eén of meer broers en zussen
- Eén nieuwe partner van de moeder
- Eén of meer halfbroers of -zussen
- Eén of meer stiefbroers of -zussen

Iemand anders nl:

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:12 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=271341&lang=&p=7&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

Indien ouders gescheiden leven en het kind (deels) bij **vader** verblijft: Wie woont er nog in het gezin van de vader?

- Eén of meer broers en zussen
- Een nieuwe partner van de vader
- Eén of meer halfbroers of -zussen
- Eén of meer stiefbroers of -zussen

Iemand anders nl:

< Vorige Volgende

12:12 15/04/2016

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=271341&lang=&p=8&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

In welke gezinsvormen leven de kinderen die in begeleiding zijn in de Wiekslag?

Vervolg vragenlijst.

Vervolg vragenlijst: "samenhang tussen scheiding en VOS" enkel invullen indien de ouders van het kind op wiens naam het dossier staat gescheiden leven.

Niet invullen indien:

- één van de ouders voor het kind nooit in beeld is geweest
- één van de ouders overleden is

12:12 15/04/2016

Enquête 2

Samenhang :scheiding en x

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=2&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

 EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

* In welke mate is de VOS (verontrustende opvoedingsituatie) te wijten aan de scheiding?

1 Helemaal niet	2 Grotendeels niet	3 Gedeeltelijk wel, gedeeltelijk niet	4 Grotendeels wel	5 Helemaal
☐	☐	☐	☐	☐

< Vorige Volgende

Greentom Kinderwagens
Combi 3 in 1 Kinderwagens. Bestel Online of Koop in de Winkel

12:15
15/04/2016

Samenhang :scheiding en x

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=3&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

* Wat zijn beschermende factoren die maken dat de VOS niet in hogere mate te wijten is aan de scheiding?

- Goede communicatie tussen de ouders
- Geen communicatie tussen de ouders
- Conflictvrije overdracht tussen de ouders
- Overdracht via school
- Overdracht via netwerk
- Duidelijke afspraken rond verblijf
- Duidelijke afspraken rond gezag
- Duidelijke afspraken rond kosten
- Duidelijke afspraken rond opvoedingstaken
- Duidelijke afspraken rond informatie-uitwisseling
- Ouders kunnen afspraken in overleg aanpassen
- Ondersteunend netwerk
- Beide ouders zijn betrokken
- Eén van de ouders is niet betrokken
- Hoofdverblijf moeder
- Hoofdverblijf vader
- Gedeeltelijk verblijf
- Positieve socio-economische situatie van moeder
- Positieve socio-economische situatie van vader
- Positieve socio-economische situatie van beide ouders
- Geen nieuwe partner(s)
- Goed contact met nieuwe partner(s)
- Ouders wonen bij elkaar in de buurt
- Ouders wonen ver uit elkaar
- Weinig veranderingen t.o.v. voor de scheiding (school, hobby's...)
- Kind verblijft op internaat
- Aanwezigheid broers/zussen
- Afwezigheid broers/zussen

Andere factoren niet:

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=3&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

* Wat zijn belastende factoren die maken dat de VOS in deze mate te wijten is aan de scheiding?

- Veel conflicten tussen de ouders
- Geen communicatie tussen de ouders
- Conflicteuze overdracht tussen de ouders
- Overdracht via school
- Overdracht via netwerk
- Onduidelijke afspraken rond verblijf
- Onduidelijke afspraken rond gezag
- Onduidelijke afspraken rond kosten
- Onduidelijke afspraken rond opvoedingstaken
- Onduidelijke afspraken rond informatie-uitwisseling
- Ouders kunnen de afspraken niet in overleg aanpassen
- Ondersteunend netwerk
- Weinig netwerk
- Onbetrouwbaar netwerk
- Beide ouders zijn betrokken
- Een van de ouders is niet betrokken
- Hoofverblijf moeder
- Hoofverblijf vader
- Gedeeld verblijf
- Socio-economische situatie van moeder
- Socio-economische situatie van vader
- Socio-economische situatie van beide ouders
- Geen nieuwe partner(s)
- Goed contact met nieuwe partner(s)
- Negatieve relatie met nieuwe partner(s)
- Wisselende partner(s)
- Ouders wonen bij elkaar in de buurt
- Ouders wonen ver uit elkaar
- Weinig veranderingen t.o.v. voor de scheiding (school, hobby's...)
- Veel veranderingen t.o.v. voor de scheiding (school, hobby's...)
- Kind verblijft op internaat
- Aanwezigheid broers/zussen
- Afwezigheid broers/zussen

Andere factoren niet:

< vorige Volgende

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=4&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingssituatie)

* Duid aan:

	Ja	Nee	Geen zicht op
Het kind heeft een gepaste uitleg gekregen over waarom zijn ouders uit elkaar zijn	☐	☐	☐
Het kind mag met anderen spreken over de scheiding	☐	☐	☐
Het kind heeft het gevoel dat er rekening met hem/haar gehouden wordt in het opmaken van de afspraken rond de scheiding	☒	☐	☐
Het kind krijgt de ruimte om beide ouders graag te zien.	☐	☐	☐

< vorige Volgende

Shurgard Self-Storage
Opslagruimten van 1 tot 50m³ Speciale aanbieding: €1, 1ste maand

[Maak uw eigen online enquête via enquetemaken.be](#)

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=5&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingssituatie)

* Duid aan of de afspraken omtrent het ouderschap na scheiding al dan niet formeel zijn vastgelegd en of ze door jou als duidelijk of onduidelijk worden ervaren.

	Formeel en duidelijk	Formeel en onduidelijk	Niet formeel en duidelijk	Niet formeel en onduidelijk	Geen zicht op
Gezag	☐	☐	☐	☐	☐
Verblijf	☐	☐	☐	☐	☐
Kosten	☐	☐	☐	☐	☐
Zorg en opvoedingstaken	☐	☐	☐	☐	☐
Informatie-uitwisseling tussen de ouders	☐	☐	☐	☐	☐

< Vorige Volgende

Jobs bij AG Insurance
AG Insurance zoekt nieuwe collega's. Solliciteer nu via onze jobsite!

Windows taskbar: 12:18 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=6&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingssituatie)

* Wie is betrokken in deze begeleiding?

- Moeder
- Vader
- Partner moeder
- Partner vader
- Maternale grootouders
- Paternale grootouders
- Andere familie
- Vrienden/buren
- Anders, namelijk:

Ander antwoord:

Reden waarom één van de ouders niet betrokken is?

< Vorige Volgende

Online Stamboom - Gratis

Windows taskbar: 12:19 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

Duid aan welke technieken je tav beide ouders en/of iedere ouder individueel hebt ingezet?

* Welke technieken heb je bij beide ouders ingezet om het welzijn van de kinderen na scheiding te verhogen? Duid ook de effectiviteit van deze techniek aan waarbij 1 helemaal niet effectief is en 5 zeer effectief.

	NVT	1	2	3	4	5
Boodschapper zijn tussen de ouders om meer wederzijds begrip te creëren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Boodschapper zijn tussen de ouders om belangrijke informatie door te geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders horen en zelf een oplossing aanbieden rond verblijf/regeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en zelf een oplossing aanbieden rond verblijf/regeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en de verwijzer een oplossing/beslissing vragen rond verblijf	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders horen en zelf een oplossing aanbieden rond kosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en zelf een oplossing aanbieden rond kosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders horen en de verwijzer een oplossing/beslissing vragen rond kosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders horen en zelf een oplossing aanbieden rond een te nemen beslissing (bv schoolkeuze...)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en zelf een oplossing aanbieden rond een te nemen beslissing (bv schoolkeuze)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en de verwijzer een oplossing/beslissing vragen rond kosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Beide ouders en kinderen horen en de verwijzer een oplossing/beslissing vragen rond een te nemen beslissing	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een bemiddelaar in de Wetslag inschakelen om met de ouders een plan op te maken rond verblijf en/of kosten en/of gezag en/of communicatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ouders begeleiden naar een externe bemiddelaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opmaken veiligheidsplan	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andere technieken nl:

* Welke technieken heb je bij moeder ingezet om het welzijn van de kinderen na scheiding te verhogen? Duid ook de effectiviteit van deze techniek aan waarbij 1 helemaal niet effectief is en 5 zeer effectief.

	NVT	1	2	3	4	5
Moeder ondersteunen in het inschakelen van een advocaat om verblijf, kosten en/of gezag te regelen via familierechtbank	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaalvraag zicht krijgen op wat werkt en moeder een doel laten formuleren om één stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder coachen in hoe ze iets kan vragen, doorgeven aan haar ex-partner... (gewelddoos)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder informatie geven over wat kinderen helpt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder informatie geven over wat kinderen schaadt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder via technieken NVR leren uit escalatie te blijven tav haar ex partner, de pauzeknop te gebruiken...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder begeleiden in het creëren van een positief opvoedingsklimaat (steun, sturing en stimulatie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder feedback geven op adequaat gedrag - gedrag dat kinderen helpt, ondersteunt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moeder feedback geven op inadequaat gedrag - gedrag dat kinderen schaadt, klem zet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens gesprekken kinderen in beeld brengen via foto, duplo-poppetje...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inleef-oefening om de moeder te laten ervaren wat kinderen beleven in een scheidingsituatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gebruik van metaforen om situatie te verduidelijken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanreiken van lectuur aan moeder over scheidingsproces, kinderen in scheiding, samengestelde gezinnen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een moeder begeleiden naar een individuele therapeut om scheiding te verwerken...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andere technieken nl:

Samenhang :scheiding en ...

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=7&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

* Welke technieken heb je bij vader ingezet om het welzijn van de kinderen na scheiding te verhogen? Duid ook de effectiviteit van deze techniek aan waarbij 1 helemaal niet effectief is en 5 zeer effectief.

	NVT	1	2	3	4	5
Vader ondersteunen in het inschakelen van een advocaat om verblijf, kosten en gezag te regelen via familierechtbank	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaalvraag zicht krijgen op wat werkt en vader een doel laten formuleren om één stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader coachen in hoe hij iets kan vragen, doorgeven aan zijn ex-partner... (geweldloos)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader informatie geven over wat kinderen helpt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader informatie geven over wat kinderen schaadt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader via technieken NVR leren uit escalatie te blijven tav zijn ex partner, de pauzeknop te gebruiken...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader begeleiden in het creëren van een positief opvoedingsklimaat (steun, sturing en stimulatie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader feedback geven op adequaat gedrag - gedrag dat kinderen helpt, ondersteunt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vader feedback geven op inadequaat gedrag - gedrag dat kinderen schaadt, klem zet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdens gesprekken kinderen in beeld brengen via foto, duplo-poppetje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inleef-oefening om de vader te laten ervaren wat kinderen beleven in een scheidingssituatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gebruik van metaforen om situatie te verduidelijken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanreiken van lectuur aan vader over scheidingsproces, kinderen in scheiding, samengestelde gezinnen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een vader begeleiden naar een individuele therapeut om scheiding te verwerken...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andere technieken nl:

< Terge Volgende

Windows taskbar: 12:20 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedings situatie)

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=8&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

Welke technieken heb je bij het netwerk ingezet om het welzijn van de kinderen na scheiding te verhogen? Duid ook de effectiviteit van deze techniek aan waarbij 1 helemaal niet effectief is en 5 zeer effectief.

	NVT	1	2	3	4	5
Inschakelen netwerk :om bij te dragen tot een conflictvrije overdracht	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschakelen netwerk :als veilige haven voor de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschakelen netwerk :om de ouders te ondersteunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschakelen netwerk :om indien nodig te bemiddelen tussen de ouders!	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschakelen netwerk :om indien nodig te bemiddelen tussen ouders en kind	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschakelen netwerk :om kinderen te ondersteunen in hoe om te gaan met moeilijke situaties ten gevolge van de scheiding	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Netwerk informeren over hoe zij kunnen bijdragen aan het welzijn van de kinderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samenwerking met school in hoe beide ouders betrekken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samenwerking met school in hoe beide ouders informeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samenwerking met school in hoe kinderen te ondersteunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andere technieken nl:

Windows taskbar: 12:21 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

* Welke technieken heb je bij **de kinderen** ingezet om het welzijn van de kinderen na scheiding te verhogen? Duid ook de effectiviteit van deze techniek aan waarbij 1 helemaal niet effectief is en 5 zeer effectief.

	NVT	1	2	3	4	5
Via schaatvraag zicht krijgen op wat voor kinderen werkt en hen zelf een doel laten stellen om 1 stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaatvraag zicht krijgen op wat voor kinderen helpt en hen aan de moeder laten verzoeken wat zij kan doen om 1 stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaatvraag zicht krijgen op wat voor kinderen helpt en hen aan de vader laten verzoeken wat zij kan doen om 1 stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaatvraag zicht krijgen op wat voor kinderen helpt en hen aan de plusouder(s) laten verzoeken wat zij kan doen om 1 stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via schaatvraag zicht krijgen op wat voor kinderen helpt en hen aan het netwerk laten verzoeken wat zij kunnen doen om 1 stap hoger te raken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Individuele gesprekken met de kinderen over wat ze voelen en denken en hen begeleiden in wat ze hiermee kunnen doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Via boekjes rond scheiding hun gevoelens benoemen en normaliseren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opstart van individuele therapie voor de kinderen om scheiding te verwerken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

< Vorige Volgende

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

Maak uw eigen enquête

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

* Heb je een bemiddelaar ingeschakeld?

Ja
 Neen

< Vorige Volgende

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=11&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

 EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

Zo ja:
Welke factoren speelden mee om een bemiddelaar in te schakelen?

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:23 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=12&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

 EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

Wat waren de doelstellingen van de bemiddeling?

Wat is er bereikt? (hoe klein ook)

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:23 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=13&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

Indien je geen bemiddelaar hebt ingeschakeld: heb je er aan gedacht een bemiddelaar in te schakelen ?

Ja
 Neen

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:23 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=14&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingsituatie)

Zo ja: Welke factoren speelden mee om een bemiddelaar in te schakelen?

Wat waren de doelstellingen van de bemiddeling?

< Vorige Volgende

Windows taskbar: 12:24 15/04/2016

Samenhang :scheiding en vos

www.enquetemaken.be/toonenquete.php?id=267664&lang=&p=15&zelf=0&mobile=&project=&code=&aid=0&opgeslagen=0

 EnqueteMaken.be
Gratis en simpel uw eigen enquête

[Maak uw eigen enquête](#)

Samenhang :scheiding en vos (verontrustende opvoedingssituatie)

Wat maakte dat de bemiddelaar niet is ingeschakeld?

[< Vorige](#) [Verzenden](#)

Windows taskbar: 12:24 15/04/2016

(Leeg blad)

(Onbedrukte kaft)